

De meerwaarde van schoolhonden in Nederland

Selma Kujovic (S4509528)

Master orthopedagogiek, Faculteit GMW, Rijksuniversiteit Groningen

Eerste beoordelaar: S. Van der Steen

Tweede beoordelaar: K. J. Wardenaar

Afstuderen: december 2025

Aantal woorden: 10.931

Samenvatting

Een onderzoek is internationaal uitgevoerd over hoe schoolhonden worden ingezet in het onderwijs. Echter, dit beeld ontbrak nog voor de onderwijscontext in Nederland. Het onderzoek richtte zich op de ervaringen en attitude van onderwijsprofessionals met betrekking tot de inzet van schoolhonden in het Nederlandse onderwijs. Vijfendertig onderwijsprofessionals vulden een online vragenlijst in. De vragenlijst bestond uit 47 vragen die zowel open als gesloten gesteld zijn. Voor de open vragen is een thematische analyse of kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd. De categorieën die hieruit zijn gekomen, werden in SPSS gevoerd. Met de uitkomsten van de open en gesloten vragen zijn diverse frequenties berekend. Uit de resultaten is gebleken dat onderwijsprofessionals positief waren over schoolhonden. Alle respondenten zouden een andere school adviseren een schoolhond in te zetten. Zij zagen vooral voordelen in het emotionele welbevinden van de leerlingen. Onderwijsprofessionals gaven zichzelf hoge cijfers, veelal tussen de acht en tien, op het herkennen van de lichaamstaal van schoolhonden. Toch vonden incidenten, zoals blaffen of plassen in de klas, plaats. Onderwijsprofessionals noemden ook uitdagingen bij de inzet van schoolhonden. Zij vonden het een uitdaging om de balans te behouden tussen alle betrokkenen. Tevens noemden zij het bewaken van de veiligheid en het welzijn van schoolhonden als uitdaging. Echter, onderwijsprofessionals ervaarden vooral voordelen en deze wegen op tegen de nadelen.

Abstract

An international study examined how school dogs are used in education, but similar insights are lacking for the Dutch context. This research explores the experiences and attitudes of Dutch educational professionals regarding the use of school dogs. Thirty-five professionals completed an online questionnaire consisting of 47 open- and closed-ended questions. The open responses were analyzed using thematic or qualitative content analysis, and resulting categories were processed in SPSS. Frequencies were calculated for the open and closed questions. Results show that educational professionals are positive about school dogs. All respondents would recommend school dogs to other schools, citing especially the emotional benefits for students. Most participants rated themselves highly (scores between 8 and 10) in recognizing a dog's body language. However, incidents such as barking or urinating in class were reported. Educational professionals also named challenges. These challenges include maintaining balance among all involved, as well as safeguarding the safety and well-being of

the dog. In conclusion, professionals mainly see benefits for students, with the advantages outweighing the drawbacks.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Abstract	2
Inleiding	5
Methode	10
<i>Design</i>	10
<i>Steekproef</i>	10
<i>Procedure</i>	12
<i>Instrumenten</i>	13
<i>De vragenlijst</i>	13
<i>Analyseplan</i>	14
<i>Gesloten vragen (ja/nee/weet ik niet en meerkeuze)</i>	14
<i>Schuifregelaarvragen</i>	15
<i>Open vragen</i>	15
<i>Betrouwbaarheid</i>	18
Resultaten.....	20
<i>Beschrijvende statistiek</i>	20
<i>Voorzorgsmaatregelen genomen door de scholen</i>	20
<i>Achtergrondinformatie van de schoolhond</i>	21
<i>Achtergrondinformatie van de schoolhond met betrekking tot de school</i>	21
<i>Deelvraag 1: Voor welke activiteiten worden schoolhonden ingezet en met wie voeren schoolhonden deze activiteiten uit?</i>	23
<i>Deelvraag 3: Herkennen onderwijsprofessionals de lichaamstaal van schoolhonden en hoe vaak komen incidenten, zoals krabben, bijten of plassen, voor?</i>	25
<i>Deelvraag 4: Wat is de attitude van onderwijsprofessionals en wat vinden zij de meerwaarde van een schoolhond?</i>	28
Discussie	29
<i>Beperkingen en aanbevelingen</i>	33
Conclusie	35
Bijlagen	36
<i>Bijlage 1: Literatuurlijst</i>	36
<i>Bijlage 2: Informatiebrief</i>	40
<i>Bijlage 3: Vragenlijst</i>	41
<i>Bijlage 4: Codeerschema</i>	70

Inleiding

Het betrekken van dieren in het onderwijs of de zorg is een vorm van animal-assisted interventions (oftewel, AAI). Volgens de International Association of Human–Animal Interaction Organizations (IAHAIO, 2018) verwijst AAI naar een doelgerichte en gestructureerde interventie. Deze interventie betreft dieren bewust in de gezondheidszorg, het onderwijs en de sociale diensten om therapeutische voordelen voor mensen te behalen. Een vorm van AAI is animal-assisted education (oftewel, AAE). Het doel van AAE is het verbeteren van academische doelen en sociale vaardigheden van leerlingen in de onderwijscontext (Lewis et al., 2022; IAHAIO, 2018). Het huidige onderzoek richt zich op schoolhonden. Lewis et al. (2023) bespraken dat er twee vormen van schoolhonden zijn. Zij maakten onderscheid tussen een ‘school dog’ en een ‘visiting dog’. Er was sprake van een ‘visiting dog’ als externe professionals of organisaties met hun hond de school bezoeken (Lewis et al., 2023). De term ‘school dog’ werd gebruikt voor een hond die zich in een school bevindt om bij te dragen aan de leer- en persoonlijke ontwikkelingen van kinderen (Lewis et al., 2023). Vaak was een professional binnen de school de eigenaar van deze hond. Dit onderzoek richt zich expliciet op ‘school dogs’ en zal hierna de term ‘schoolhond(en)’ gebruiken.

Een van de theoretische achtergronden van AAI en AAE is de biophilia hypothese (Kellert & Wilson, 1993). Deze theorie stelt dat de relatie tussen mensen en dieren belangrijk is, omdat het benadrukt wat voor bijdrage de biologische aspecten van de band tussen mensen en dieren zijn (Kellert, 2003). Het blijkt dat mensen geboren zijn met de behoefte om banden te leggen met andere levende organismen, zoals dieren of planten (Fine & Ferrell, 2021; Kellert & Wilson, 1993). De biophilia hypothese suggereert dat verbindingen en interacties met de natuur een verrijkend gevoel geven aan mensen, aangezien mensen hun omgeving nodig hebben om te kunnen overleven (Kellert & Wilson, 1993). Sterke, rijke relaties met gezelschapsdieren vallen onder deze verbindingen en interacties met de natuur (Fine & Ferrell, 2021). Het onderzoek van DeLoache et al. (2011) toonde onder andere aan dat baby’s en oudere kinderen meer aandacht besteden aan dieren dan objecten. Beetz (2017) beschreef hoe mensen het gedrag van dieren observeerden en het kalme en rustige gedrag van dieren interpreteerden als een teken van veiligheid. Dieren kunnen mensen helpen te ontspannen, wat volgens Beetz (2017) de achterliggende gedachte van de biophilia hypothese is. Honden hebben op diverse manieren een positieve impact op kinderen. Zo is gebleken dat de aanwezigheid van een hond in het klaslokaal stress bij kinderen kan verminderen (Lewis et

al., 2023). Het verminderen van stress kan een positieve invloed hebben op de schoolprestaties, doordat een verlaagd stressniveau de cognitieve vaardigheden, motivatie, aandacht en zelfvertrouwen van kinderen kan verbeteren (Gee et al., 2010; Gee et al., 2015; Hediger et al., 2017). Beetz et al. (2012) lieten met behulp van hun onderzoek zien hoe stress verminderd kan worden in het klaslokaal met de biophilia hypothese als achterliggende gedachte. In dit onderzoek namen drie groepen jongens van 7 tot 11 jaar, afkomstig uit het speciaal en regulier onderwijs, deel aan de interventie. De eerste groep kreeg begeleiding van een echte hond, de tweede van een knuffelhond en de derde van een vrouwelijke student die praktische ervaring had met het werken met kinderen. De hond, knuffelhond of student waren aanwezig tijdens de stressvolle gebeurtenis en de relaxatietijd, de tijd van ontspanning, die hierna volgde. De stressvolle gebeurtenis hield het volgende in: kinderen moesten het eind van een verhaal bedenken dat de onderzoekers hadden verteld en dit presenteren in drie minuten in een klaslokaal voor twee onbekende volwassenen. Beetz et al. (2012) concludeerden dat bij jongens met onveilige gehechtheid het cortisolniveau significant sneller daalde in aanwezigheid van een hond na een stressvolle situatie, in vergelijking met de twee overige controlegroepen, waardoor zij mogelijk minder stress ervaarden.

Ook de sociale katalysator theorie (McNicholas & Collis, 2000) benadrukt hoe belangrijk de mens-dier interactie is. Deze theorie suggereert dat de aanwezigheid van dieren de sociale interactie tussen mensen kan vergroten (McNicholas & Collis, 2000; Wood et al., 2005). Binnen deze theorie worden dieren als katalysator benoemd om mensen meer op hun gemak te stellen en gemakkelijker contact met elkaar te maken. De aanwezigheid van dieren kan de interpersoonlijke interacties verbeteren (Beetz et al., 2012). Honden worden vaak gezien als sociale 'ijsbrekers', omdat ze gesprekken tussen onbekenden en kennissen uitlokken (McNicholas & Collis, 2000). Dit is zichtbaar in therapeutische en educatieve contexten, waarbij dieren worden ingezet om interacties te stimuleren en spanning te verminderen (O'Haire, 2013). Hart et al. (1987) en Eddy et al. (1988) lieten zien dat mensen in een rolstoel in het bijzijn van servicehonden vaker sociale aandacht, glimlachen en gesprekken met andere mensen kregen. In de onderwijscontext toonden Kotrschal en Ortbauer (2003) aan dat de aanwezigheid van een hond in de klas, in vergelijking met een klas zonder hond, zorgde voor een toename van aandacht van leerlingen voor de leraar.

De derde theoretische achtergrond van AAE is de sociale leertheorie (Bandura, 1977). Deze theorie benadrukt hoe mensen leren in een sociale omgeving door middel van observatie, imitatie en interactie (Bandura, 1977). Een leeromgeving kan verbeterd worden door dieren in de klas te brengen (McCullough, 2011). Een aantal onderzoeken benoemt de

voordelen van het geleerde sociale gedrag uit interacties tussen mensen en dieren in een klas (Meints et al., 2022; Brelsford et al., 2017). Een voorbeeld hiervan is het onderzoek van O'Haire et al. (2014), waarin cavia's acht weken lang deel uitmaakten van de klas bij kinderen met een autismespectrumstoornis (ASS). De kinderen hadden twee sessies van twintig minuten per week met de cavia. Tijdens de sessies konden de kinderen de cavia vasthouden, voeden, tekenen, foto's maken of het hok schoonmaken. Na het programma meldden leerkrachten en ouders dat de sociale vaardigheden verbeterd waren. Ook zagen onderzoekers een afname in het terugtrekken in sociale contexten. De onderzoekers constateerden dat dit een gevolg was van de aanwezigheid van cavia's in de klas, waardoor de perceptie van de sociale omgeving verbeterde. Hierdoor zouden de kinderen gelukkiger en minder bedreigd overkomen. Tevens concludeerde Beetz (2013) dat honden die samenwerkten met leerkrachten in de klas het sociale leren kunnen ondersteunen in vergelijking met een klas zonder hond. De onderzoeken van O'Haire et al. (2014) en Beetz (2013) ondersteunen de sociale leertheorie en tonen aan dat dieren in het klaslokaal enerzijds het sociale gedrag en anderzijds het leervermogen van leerlingen kunnen verbeteren.

Naast het verbeteren van het sociale functioneren, lieten diverse onderzoeken ook zien dat dieren kunnen bijdragen aan academische leerdoelen. Zo onderzochten Van der Steen et al. (2023) een leesinterventie bij kinderen in het speciaal onderwijs (8-12 jaar oud) die moeite hadden met lezen. Het onderzoek bestond uit een experimentele en een controlegroep. De experimentele groep kreeg een leesinterventie met een hond, die in het lokaal aanwezig was en vrij mocht bewegen, en een bekende leraar. De controlegroep kreeg de leesinterventie met alleen de aanwezigheid van een bekende leraar. In drie van de twaalf sessies lazen de kinderen uit de experimentele groep aan de hond voor. Uit de resultaten bleek dat de experimentele groep een significant omvangrijkere verbetering liet zien in leesvaardigheden dan de controlegroep (Van der Steen et al., 2023).

Gee et al. (2007) zetten honden in met een ander doel. Zij onderzochten de uitvoering van grove motorische vaardigheden bij kinderen van 4 tot 6 jaar, met en zonder taalstoornis, omdat er een sterke relatie bestond tussen grove motorische vaardigheden en taal. Zij onderzochten wat het verschil in uitvoering van de grove motorische taken, zoals verspringen of hoogspringen, was in het wel of niet bijzijn van een hond. Alle groepen namen deel aan beide condities: met hond en zonder hond. Als de hond aanwezig was, voerde de hond de taak als eerste uit of gelijktijdig met het kind. Gee et al. (2007) concludeerden dat de hond een goede motivator was voor de kinderen om een taak sneller uit te voeren zonder dat de nauwkeurigheid van deze taak werd verminderd. Ook werd geconcludeerd dat de

nauwkeurigheid van sommige taken verbeterde in het bijzijn van de hond en van sommige taken de nauwkeurigheid verminderde.

Honden hebben niet alleen positieve effecten op academische en motorische vaardigheden (Hall et al., 2016), maar ook op het emotioneel welzijn. Meints et al. (2022) onderzochten het stressniveau van schoolkinderen, waarvan sommige kinderen het speciaal onderwijs volgden en andere niet. Ze vergeleken drie groepen: een hond-interventiegroep waarin de hond en zijn eigenaar/verzorger altijd aanwezig waren gedurende de interventies, een relaxatiegroep waarin kinderen actieve relaxatieoefeningen uitvoerden, en een geen-behandelingsgroep die reguliere lessen volgde. Fysiologische veranderingen in speekselcortisol werden voor en na de interventie gemeten binnen de drie groepen om het stressniveau te bepalen. De hond-interventiegroep leidde tot een significant verminderd stressniveau bij kinderen die wel en niet op het speciaal onderwijs zaten (Meints et al., 2022).

De onderzoeken van Van der Steen et al. (2023), Meints et al. (2022) en Gee et al. (2007) hebben aangetoond dat honden een positieve impact kunnen hebben op kinderen. Echter, er zijn tevens negatieve effecten van honden in de klas. Uit de resultaten van Lewis et al. (2023) bleek dat er regelmatig incidenten voorkomen in de klas, zoals bijten, krabben, blaffen, overgeven of plassen in het lokaal. Peralta en Fine (2021) noemden in het kader hiervan dat het belangrijk is om de hond goed te kennen, zodat op het gedrag van de hond geanticipeerd kan worden in specifieke situaties. Tevens is het van belang om de reacties van de hond in specifieke situaties te documenteren om op het gedrag te kunnen anticiperen, maar dit is een uitdaging voor leraren (Peralta & Fine, 2021). Leraren hebben immers al drukke klaslokalen en het is lastig om daarnaast elk type gedrag van de hond te kennen en documenteren (Lewis et al., 2023). Desondanks gaven Lewis et al. (2023) aan dat leraren stress in honden moeten leren herkennen, omdat honden ook plezier moeten halen uit de interventies (Wijnen & Martens, 2022).

Anderson (2007) beschreef ook enkele risico's bij de inzet van honden in de klas. Ten eerste benoemde zij het risico op allergieën, beten, wonden en overdraagbare infectieziekten die schadelijk konden zijn voor de gezondheid van mensen. Daarnaast konden honden gevaar lopen om fysiek en verbaal slecht behandeld te worden door leerlingen die emotioneel uitdagend waren (Anderson, 2007). Ten derde konden leerlingen bang zijn voor honden, wat nadelige gevolgen kon hebben voor hun emotionele gesteldheid. Tenslotte kon het ook negatieve gevolgen hebben voor het emotionele welzijn van leerlingen wanneer de hond niet wilde binden of onverwachts zou overlijden (Anderson, 2007).

Concluderend hebben honden een positieve invloed op relaties tussen mensen en kunnen zij bijdragen aan educatieve, sociale en motorische vaardigheden (McNicholas & Collis, 2000; Meints et al., 2022; Gee et al., 2007; Van der Steen et al., 2023). Het gebruik van honden in een educatieve context kan daarom gunstige effecten hebben, zoals het verbeteren van de leesvaardigheid van kinderen (Fung, 2017). Hoewel dit onderzoek al internationaal is uitgevoerd, ontbreekt een duidelijk overzicht van de inzet van schoolhonden binnen de Nederlandse context. Het is nog onduidelijk op welke momenten schoolhonden betrokken worden, waarom ze worden ingezet, hoeveel schoolhonden in Nederland zijn en wat de houding van leraren en schooldirecties hierover is. Dit overzicht is belangrijk, omdat naast positieve effecten ook uitdagingen kunnen zijn bij de inzet van schoolhonden. Hierbij spelen aspecten zoals stress bij honden en allergieën bij leerlingen een rol (Anderson, 2007). Deze punten zijn essentieel om een gebalanceerd beeld te krijgen en weloverwogen beslissingen te kunnen nemen over het gebruik van schoolhonden in Nederland. De onderzoeksvraag luidt daarom: ‘Wat zijn de ervaringen van onderwijsprofessionals in het basis- en voortgezet onderwijs met het hebben van een schoolhond in Nederland?’

De onderzoeksvraag is onderverdeeld in vier deelvragen:

1. Voor welke activiteiten worden schoolhonden ingezet en met wie voeren schoolhonden deze activiteiten uit?
2. Welke theoretische kaders, bestaande uit de biophilia hypothese, de sociale katalysator theorie en de sociale leertheorie, liggen ten grondslag aan de inzet van schoolhonden in het onderwijs?
3. Herkennen onderwijsprofessionals de lichaamstaal van schoolhonden en hoe vaak komen incidenten, zoals krabben, bijten of plassen in het klaslokaal, voor?
4. Wat is de attitude van onderwijsprofessionals en wat vinden zij de meerwaarde van een schoolhond?

De verwachting voor de eerste deelvraag is dat schoolhonden in Nederland op vergelijkbare wijze worden ingezet als in Groot-Brittannië. De hypothese voor deelvraag 1 is gebaseerd op de bevindingen van Lewis et al. (2023). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat in Groot-Brittannië schoolhonden ingezet worden voor een breed scala aan taken en groepen die varieerden van individueel tot grote klassen. De taken varieerden van gestructureerd tot ongestructureerd en schoolhonden interacteerden met een brede leeftijds- en doelgroep, zowel in het speciaal als regulier onderwijs.

Er ontbreekt nog een beeld van welke theoretische achtergrond hoofdzakelijk ten grondslag ligt aan de inzet van schoolhonden in Nederland op basis- en middelbare scholen. Daarom kunnen geen hypothesen worden opgesteld voor de tweede deelvraag.

De hypothese voor de derde deelvraag stelt dat onderwijsprofessionals niet de lichaamstaal van honden kunnen herkennen en incidenten regelmatig voorkomen. Lewis et al. (2023) gaven namelijk aan dat grote en kleine incidenten, zoals plassen of bijten, regelmatig voorkomen in de klas in Groot-Brittannië.

De hypothese voor de vierde deelvraag stelt dat onderwijsprofessionals positief kijken naar de inzet van schoolhonden en de voordelen van de schoolhond opwegen tegen de nadelen. De attitude van onderwijsprofessionals tot de inzet van schoolhonden is nog weinig tot niet onderzocht. Onderzoeken bespreken vooral de voor- en nadelen van schoolhonden (o.a. Lewis et al., 2023), maar hebben niet gekeken naar de mening van onderwijsprofessionals en het welzijn van schoolhonden. Het onderzoek van Steel et al. (2021) heeft wel gekeken naar het perspectief van leerkrachten op een leesinterventie. De hypothese is gebaseerd op dit onderzoek.

Methode

Design

Het huidige onderzoek is verwant aan het onderzoek dat Lewis et al. (2023) hadden uitgevoerd in Groot-Brittannië. Zij onderzochten hoe schoolhonden in Groot-Brittannië werden ingezet. Dit onderzoek beperkte zich tot Nederland en was uitgevoerd door middel van een vragenlijst met open en gesloten vragen. De vragenlijst was via ‘Qualtrics’ opgesteld, een online tool waarmee vragenlijsten opgesteld en verspreid kunnen worden.

Steekproef

Participanten werden geworven door contact op te nemen met de opleidingsmanager van de bachelor- en masteropleiding pedagogiek aan de Hogeschool Utrecht, een bestuurder van het instituut voor Antrozoölogie en een cursusleider van PAWS (Parents Autism Workshops & Supports) en de eigenaar van CoHond. PAWS is een trainings- en begeleidingstraject van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie voor honden en ouders van kinderen met autisme (*Train Je Hond En Steun Jouw Kind Met Autisme*, n.d.). Cohond is een trainingscentrum die opleidingen, coaching en hulpverleningstrajecten met honden aanbiedt (CoHond, 2025). Zij stelden voor om contact op te nemen met cursusbegeleiders die trainingen geven aan onderwijsprofessionals en honden in

het onderwijs. De cursusbegeleiders deelden dit onderzoek met hun cursusvolgers die vervolgens contact opnamen met de masterstudent. Daarna werd het onderzoek gedeeld met cursusvolgers die gebruikmaken van schoolhonden in de klas op de school waar ze werkzaam zijn. De vragenlijst was per e-mail verstuurd. Het streven was om minimaal twintig participanten te werven. In tabel 1 is de achtergrondinformatie van de proefpersonen die de vragenlijst in hadden gevuld te zien. In totaal waren 35 vragenlijsten ingevuld, waarbij 1 participant de laatste 5 vragen niet had ingevuld. De participanten bestonden voornamelijk uit vrouwen die werkzaam waren op scholen in de provincies Zuid-Holland, Noord-Brabant, Gelderland en Overijssel. De meeste participanten waren leerkrachten en orthopedagogen/schoolmaatschappelijk werkers/intern begeleiders, en waren werkzaam op het primair regulier onderwijs. Bijna alle participanten werkten zelf met een schoolhond. Verder was het overgrote deel van de participanten tussen de 0 en 5 jaar werkzaam op de school waar de schoolhond aanwezig was. In 32 van de gevallen was de eigenaar van de schoolhond iemand van de school.

Tabel 1*Achtergrondinformatie van de Proefpersonen*

	Totaal aantal deelnemers	35
Geslacht	Man	2
	Vrouw	33
Provincie	Friesland	2
	Overijssel	6
	Gelderland	7
	Noord-Brabant	7
	Zeeland	1
	Noord-Holland	3
	Zuid-Holland	9
Functie	Orthopedagoog/ schoolmaatschappelijk werker/ intern begeleider	12
	Leerkracht	15
	Directeur	6
	Onderwijsassistent	2
Aantal jaren werkzaam in het onderwijs	Gemiddelde en standaarddeviatie (sd)	20.87(11.25)*
Type school	Voortgezet regulier onderwijs	3
	Voortgezet speciaal onderwijs	4
	Primair regulier onderwijs	20
	Primair speciaal onderwijs	6
	Anders	2
Duur betrokkenheid op huidige school	0-2 jaar	12
	2-5 jaar	13
	5-10 jaar	3
	10+ jaar	7
Werkt zelf met de schoolhond	Ja	33
	Nee	2
De eigenaar van de schoolhond	Iemand van de school	32
	Extern	3

Noot. Het getal met * is het gemiddelde en de standaarddeviatie.

Procedure

Gedurende de periode van februari tot en met april 2025 waren de gegevens verzameld. Het onderzoek was goedgekeurd door de ethische commissie van Pedagogiek en Onderwijskunde van de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Participanten waren geïnformeerd over het onderzoek door middel van een informatiebrief (zie bijlage 2) die gedeeld was via e-mail of sociale media (zoals LinkedIn, Instagram, etc.). De online vragenlijst (zie bijlage 3) werd direct meegestuurd met de informatiebrief. Het ‘informed consent’ stond op de eerste pagina van de vragenlijst. Hierin werden participanten gevraagd toestemming te geven voor de verzameling

van de gegevens. Ook werd hierin benadrukt dat ze op elk moment konden stoppen met de vragenlijst en dat zij na afloop hun antwoorden niet meer konden terugtrekken, omdat de vragenlijsten anoniem werden ingevuld. Aan het einde van de vragenlijst bestond de mogelijkheid voor participanten om vrijwillig hun e-mailadres achter te laten om op de hoogte te blijven van het onderzoek.

Instrumenten

De vragenlijst

De online vragenlijst was gebaseerd op de vragenlijst die Lewis et al. (2023) hadden gebruikt bij hun soortgelijke onderzoek in Groot-Brittannië. Zij hadden een vragenlijst die uit honderd vragen bestond. De vragen waren zowel open als gesloten gesteld. De vragenlijst van Lewis et al. (2023) bestond uit vier secties. De eerste sectie bevatte de achtergrondinformatie van respondenten. De tweede sectie ging over de aan- of afwezigheid van een schoolhond. Sectie drie was gericht op respondenten die een schoolhond hadden en ging onder andere over trainingen en cursussen die zij gevolgd hadden. De laatste sectie ging over meningen die respondenten hadden over de voordelen van schoolhonden of over negatieve situaties.

De vragen in de huidige vragenlijst kwamen grotendeels overeen met de vragenlijst van Lewis et al. (2023). Enkele vragen uit deze vragenlijst waren weggehaald of gewijzigd en enkele vragen waren toegevoegd om deze te specificeren op Nederland. De vragenlijst was aangepast door vragen die meer passend waren voor de Britse context eruit te halen, zoals *‘Is de hond nodig om specifiek speciaal onderwijs te ondersteunen?’*. Ook was de vragenlijst aangepast door vragen eruit te halen die minder relevant waren voor de doelstellingen van het onderzoek en de vragenlijst langer maakten dan gewenst, zoals *‘Bevindt de school zich in een dorp of stad?’*.

De huidige vragenlijst bestond uit 47 vragen. Deze bestond uit vijftien open vragen, elf ja/nee-vragen, negentien meerkeuzevragen, waarvan bij acht vragen ook meerdere opties aangegeven konden worden, en twee schuifregelaarvragen. Dit hield in dat er stellingen werden gegeven, waarbij respondenten tussen de nul en tien konden schuiven om het betreffende cijfer aan te geven. De vragen waren verdeeld in vier secties (zie tabel 2).

Tabel 2

Secties behorende tot de Vragenlijst met Voorbeeldvragen en de Bijbehorende Deelvraag

Sectie	Voorbeeldvraag	Deelvraag
Achtergrondinformatie school en onderzochte	Hoe lang bent u werkzaam op deze school?	- X
Veiligheid	Hoe zijn leerlingen voorbereid op de aanwezigheid van de schoolhond?	- Herkennen onderwijsprofessionals de lichaamstaal van schoolhonden en hoe vaak komen incidenten, zoals krabben, bijten of plassen, voor?
De schoolhond	Hoe vaak is de schoolhond op school?	- Herkennen onderwijsprofessionals de lichaamstaal van schoolhonden en hoe vaak komen incidenten, zoals krabben, bijten of plassen, voor? - Voor welke activiteiten worden schoolhonden ingezet en met wie voeren schoolhonden deze activiteiten uit?
Meerwaarde en attitude	Welke voordelen heeft u gezien sinds de schoolhond betrokken is op uw school?	- Wat is de attitude van onderwijsprofessionals en wat vinden zij de meerwaarde van een schoolhond? - Welke theoretische kaders, bestaande uit de biophilia hypothese, de sociale katalysator theorie en de sociale leertheorie, liggen ten grondslag aan de inzet van schoolhonden in het onderwijs?

Analyseplan

De onderzoeker had de data geanalyseerd en gecodeerd. In dit hoofdstuk zal per type vraag de stappen die genomen zijn, beschreven worden.

Gesloten vragen (ja/nee/weet ik niet en meerkeuze)

De antwoorden van respondenten op de gesloten vragen werden in SPSS gevoerd. De antwoordmogelijkheden op een gesloten vraag kregen een nummer toegewezen. Bij vraag 9, *‘Is de schoolhond weleens in een klas met kinderen aanwezig?’*, kreeg het antwoord ‘Ja’ het getal ‘1’ en het antwoord ‘Nee’ het getal ‘2’. Voor elke respondent werd nummer ‘1’ of ‘2’

ingevoerd in SPSS op basis van het gegeven antwoord door de respondenten. Vraag 7, *‘Wat is uw functie?’*, was een meerkeuzevraag. De antwoorden op deze vraag werden ook genummerd. Vervolgens werden de frequenties van de antwoorden berekend in SPSS om inzicht te krijgen in de verdeling van de antwoorden. Deze stappen werden voor alle gesloten en meerkeuzevragen op dezelfde manier uitgevoerd.

Schuifregelaarvragen

De antwoorden van respondenten op de schuifregelaarvragen werden in SPSS ingevoerd. Vraag 37, *‘Kunt u aangeven hoe zeker u bent van de volgende stellingen, waarbij 0 helemaal niet zeker en 10 heel zeker is?’*, was een schuifregelaarvraag en bestond uit 8 stellingen, waaronder de volgende *‘Ik herken wanneer de hond wenst te stoppen met de activiteit.’* en *‘Ik herken wanneer de hond blij is.’*. De cijfers die respondenten hadden gegeven per stelling, werden in SPSS per respondent ingevoerd. Vervolgens werd het gemiddelde cijfer en de standaarddeviatie per stelling berekend in SPSS om inzicht te krijgen in de beleving van respondenten op het herkennen van de lichaamstaal van de schoolhond. Voor alle schuifregelaarvragen werden de gemiddelde cijfers en standaarddeviaties op deze manier berekend.

Open vragen

Thematische analyse. Voor de eerste, derde en vierde deelvraag, *‘Voor welke activiteiten worden schoolhonden ingezet en met wie voeren schoolhonden deze activiteiten uit?’*, *‘Herkennen onderwijsprofessionals de lichaamstaal van schoolhonden en hoe vaak komen incidenten, zoals krabben, bijten of plassen, voor?’* en *‘Wat is de attitude van onderwijsprofessionals en wat vinden zij de meerwaarde van een schoolhond?’*, werd een thematische analyse uitgevoerd. Het doel van deze analyse was het geven van betekenis aan de antwoorden van participanten en terugkerende categorieën bij verschillende participanten te identificeren en samen te brengen tot een samenhangend geheel.

De antwoorden van respondenten op de open vragen bestonden uit zelfgeschreven stukken tekst. Deze teksten werden allereerst open gecodeerd. Dit houdt in dat codes zijn gegeven aan kleine stukken tekst die relevant leken voor de onderzoeksvraag (Flick, 2018). Na het open coderen van alle antwoorden op de vragen vond het axiaal coderen plaats. Axiaal coderen houdt in dat relaties en verschillen tussen de gegeven codes worden onderzocht. Ten slotte vond het selectief coderen plaats. Hierbij werden de codes gegroepeerd tot verschillende categorieën (Flick, 2018). Deze stappen werden met de gegeven data van de respondenten

uitgevoerd. Vragen 15, 20, 27, 31, 32, 35, 36, 39, 40, 42, 43, 45, 46 en 47 werden allereerst open gecodeerd, vervolgens axiaal gecodeerd en ten slotte selectief gecodeerd. Vraag 36 wordt hieronder gebruikt als voorbeeld om deze stappen door te nemen.

Vraag 36: Hoe weet u dat de schoolhond mee wil doen aan activiteiten?

Respondent 2 gaf het volgende antwoord op vraag 36: *‘Hij is altijd dolenthousiast en kan het heel goed aangeven als hij iets niet wil.’*. Door middel van open coderen waren de volgende codes uit dit stuk tekst gehaald: ‘enthousiasme’ en ‘aangeven wanneer hij iets niet wil’. Nadat alle antwoorden op vraag 36 open gecodeerd waren, werden de codes axiaal gecodeerd. Hierbij zijn codes gegroepeerd die bij elkaar hoorden. Vervolgens was selectief gecodeerd om tot categorieën te komen. Deze categorieën zijn in tabel 3 te zien. In de tabel zijn de categorieën op vraag 36 te zien met de codes, een korte omschrijving van de codes en een voorbeeld. De codes van respondent 2 hoorden bij de categorieën ‘actief worden’ en ‘niet meedoen’. De categorieën werden genummerd om vervolgens de nummers van de categorieën aan respondenten toe te kennen en in SPSS te voeren. Het was ook mogelijk meerdere categorieën toe te kennen aan respondenten. Zij kregen dan meerdere nummers toegekend in SPSS. Ten slotte werden de frequenties per categorie berekend in SPSS. Deze stappen zijn voor alle open vragen herhaald waar een thematische analyse van toepassing op was. Het codeerschema met de categorieën voor alle open vragen is te zien in bijlage 4.

Tabel 3

Codeerschema op Vraag 36

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Actief worden	Actief	Actief worden, enthousiasme	<i>‘Wanneer de hond laat zien enthousiast te zijn’</i>
2. Meedoen	De hond doet mee met de groep	Contact maken, hond luistert, hond reageert, hond maakt keuzes	<i>‘De hond toont interesse in de leerlingen.’</i>
3. Lichaamstaal	Lichaamstaal wanneer hond mee wil doen	Beschrijving lichaamstaal of gedrag hond wanneer hij/zij wel mee wil doen, emotietoestand hond	<i>‘Je kan het zien aan haar houding, staart, haren.’</i>
4. Niet meedoen	Lichaamstaal wanneer hond niet mee wil doen	Beschrijving lichaamstaal of gedrag hond wanneer hond niet mee wil doen, stresssignalen	<i>‘Als ze niet mee wil doen dan trekt ze zich terug in haar bench.’</i>

Kwalitatieve inhoudsanalyse. De kwalitatieve inhoudsanalyse werd uitgevoerd voor deelvraag 2 *‘Welke theoretische kaders, bestaande uit de biophilia hypothese, de sociale katalysator theorie en de sociale leertheorie, liggen ten grondslag aan de inzet van schoolhonden in het onderwijs?’*. De kwalitatieve inhoudsanalyse had alleen betrekking op vraag 32 *‘Kunt u zo goed mogelijk beschrijven bij welke activiteiten de schoolhond betrokken is?’*. Op deze vraag was een thematische analyse en kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd.

Bij het uitvoeren van de kwalitatieve inhoudsanalyse is allereerst een codeerschema nodig (Flick, 2018). Door middel van het uitvoeren van een literatuuronderzoek werd een codeerschema ontwikkeld voor de ‘biophilia hypothese’, ‘sociale leertheorie’ en ‘sociale katalysator theorie’. De biophilia hypothese stelt dat de relatie tussen mensen en dieren belangrijk is, omdat het benadrukt hoe belangrijk de biologische aspecten van de mens-dier band zijn (Kellert, 2003). ‘Het verminderen van stress’ en ‘het vergroten van de motivatie’ zijn termen die door de literatuur geclassificeerd zijn als behorende tot de biophilia hypothese. De sociale leertheorie benadrukt hoe mensen effectief kunnen leren uit een bevorderlijke leeromgeving door middel van observatie, imitatie en interactie (Bandura, 1977; McCullough, 2011). ‘Emotieregulatie’ en ‘het verbeteren van de sociale vaardigheden’ zijn voorbeelden van termen voor de sociale leertheorie gevonden in de literatuur. De sociale katalysator theorie suggereert dat de aanwezigheid van dieren de sociale interactie tussen mensen kan vergroten (McNicholas & Collis, 2000; Wood et al., 2005). Vanuit de literatuur werden bijvoorbeeld termen zoals ‘sociale interacties vergroten’ en ‘makkelijker contact maken met mensen’ gevonden (zie bijlage 4 voor het volledige codeerschema; McNicholas & Collis, 2000; Wood et al., 2005).

Om deelvraag 2 te kunnen beantwoorden was ook vraag 33 nodig. Vraag 33 was een meerkeuzevraag, waarbij meerdere opties aangevinkt konden worden. Deze vraag luidt als volgt: *‘Welke vaardigheden of doelen probeert u bij leerlingen te verbeteren door middel van activiteiten met de schoolhond?’*. Respondenten konden kiezen uit de volgende opties: ‘sociale vaardigheden’, ‘zelfregulatie’, ‘verminderen van stress’ en ‘academische vaardigheden’. Deze vraag is niet geanalyseerd zoals bij de gesloten/meerkeuzevragen is omschreven. Deze vraag is alleen gebruikt als toevoeging op de antwoorden bij vraag 32 en de kwalitatieve inhoudsanalyse. De termen die bij de antwoordmogelijkheden stonden, zijn toegevoegd aan het codeerschema van vraag 32. Deze termen behoren volgens de literatuur tot een specifieke theorie. ‘Verminderen van stress’ en ‘academische vaardigheden’ behoren tot de biophilia hypothese, ‘zelfregulatie’ en ‘sociale vaardigheden’ behoren tot de sociale leertheorie en ‘sociale vaardigheden’ behoort ook tot de sociale katalysator theorie (Beetz,

2017; Gee et al., 2010; Gee et al. 2015; Hediger et al., 2017; O’Haire et al., 2014; Bandura, 1977; Beetz et al., 2012). Het is afhankelijk van de context bij welke theorie ‘Sociale vaardigheden’ hoort. Respondenten hadden deze context veelal gegeven bij vraag 32. De term behoort tot de sociale katalysator theorie wanneer het betrekking heeft op het vergemakkelijken en/of vergroten van interacties (Beetz et al., 2012). In andere contexten behoort de term tot de sociale leertheorie. Wanneer geen context was gegeven, behoorde de term ‘sociale vaardigheden’ tot de sociale leertheorie

De antwoorden van vraag 32 en 33 werden samengevoegd tot 1 antwoord. De antwoorden werden geanalyseerd op terugkerende termen die in het codeerschema stonden, zoals de term ‘ontspanning’. Wanneer ‘ontspanning’ genoemd werd in de antwoorden van de respondenten, werd de biophilia hypothese toegekend aan deze respondent.

Respondent 19 gaf het volgende antwoord op vraag 32: '*Aanwezig tijdens leermomenten met kinderen; kinderen die moeten lezen, kinderen die extra reken-, taal- of spellingwerk moeten oefenen. - Buitenspelen met kinderen / Binnen aanwezig bij rustmomenten, ontspannen spelen met de kinderen. - Aanwezig in de klas, in zijn mand of door de klas aan het lopen. Kinderen kunnen naar hem toe gaan om hem even te aaien.*'. Het antwoord op vraag 33 van respondent 19 was: '*Sociale vaardigheden, Academische vaardigheden, Zelfregulatie, Verminderen van stress*'. De antwoorden op beide vragen zijn samengevoegd tot 1 antwoord. De volgende termen uit het antwoord van respondent 19 behoorden tot de biophilia hypothese: ‘academische vaardigheden’, ‘ontspannen’, ‘steun’, ‘aanwezig zijn in de klas’ en ‘verminderen van stress’. De termen ‘sociale vaardigheden’ en ‘zelfregulatie’ behoorden tot de sociale leertheorie. Dit antwoord behoorde daarom tot de biophilia hypothese en de sociale leertheorie. Deze analyse werd voor alle antwoorden van de respondenten uitgevoerd. De antwoorden werden omgezet in nummers die in SPSS werden gevoerd. Ten slotte werden de frequenties berekend in SPSS. Door middel van deze analyse werd op basis van bestaande categorieën, behorende bij de biophilia hypothese, de sociale katalysator theorie en de sociale leertheorie, onderzocht welke van deze drie theorieën ten grondslag liggen aan het doel van de inzet van de schoolhond voor elke school.

Betrouwbaarheid

Voor de open vragen werd de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, Cohen’s kappa, berekend. De begeleider van de masterstudent had aan de hand van het codeerschema (zie bijlage 4) de open vragen gecodeerd om de betrouwbaarheid te waarborgen. De begeleider had niet de categorieën gecodeerd, maar had door middel van een kwalitatieve inhoudsanalyse

de categorieën gekoppeld aan de data. De resultaten van de twee onderzoekers werden met elkaar vergeleken door middel van het berekenen van de Cohen's kappa. De waarde van de Cohen's kappa gaf aan hoeveel sprake van overeenstemming in het analyseren aanwezig was. De waarden duiden op een lichte overeenstemming tussen de 0 en 0.20, een redelijke overeenstemming tussen de 0.21 en 0.40, een matige overeenstemming tussen de 0.41 en 0.60, een aanzienlijke overeenstemming tussen de 0.61 en de 0.80 en een bijna perfecte overeenstemming tussen de 0.81 en 1.00 (Landis & Koch, 1977). De Cohen's kappa viel tussen de 0.048 en 0.825 (zie tabel 4). De betrouwbaarheid van de analyse op de open vragen verschilde per vraag: slechts één vraag had een bijna perfecte mate van overeenkomst, vijf vragen hadden een aanzienlijke overeenkomst, vier vragen een matige overeenkomst en twee vragen een lichte overeenkomst (zie tabel 4). Mogelijk kwam dit doordat het codeerschema nog niet volledig uitgewerkt was op het moment van de tweede beoordeling. Hierdoor was het voor de tweede beoordelaar mogelijk minder begrijpelijk hoe bepaalde antwoorden gecategoriseerd moesten worden. Het codeerschema miste overzichtelijkheid en eenduidigheid, wat de consistentie in de codering nadelig kon hebben beïnvloed.

Tabel 4

Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, Cohen's Kappa

Vraag	Cohen's kappa	Mate van overeenstemming
15	0.547	Matig
20	0.825	Bijna perfect
35	0.657	Aanzienlijk
36	0.508	Matig
39	0.791	Aanzienlijk
40	0.570	Matig
42	0.788	Aanzienlijk
43	0.700	Aanzienlijk
45	0.069	Licht
46	0.594	Matig
47	0.636	Aanzienlijk
32+33 (kwalitatieve inhoudsanalyse)	0.048	Licht

Resultaten

Beschrijvende statistiek

Voorzorgsmaatregelen genomen door de scholen

De meeste scholen hadden een risicoanalyse uitgevoerd en hondenbeleid opgesteld (zie tabel 5). Dit houdt in dat scholen op mogelijke risico's hebben geïnventariseerd, zoals allergieën, en richtlijnen hebben opgesteld over hoe om te gaan met deze risico's. Meer scholen hadden geen verzekering afgesloten dan wel voor het hebben van een schoolhond. Leerlingen werden op diverse manieren voorbereid op de komst van een schoolhond (zie tabel 5). Het geven van een voorlichting of bijeenkomst kwam het vaakst voor. Ouders werden vooral via e-mail of brief op de hoogte gebracht van de inzet van de schoolhond en onderwijsprofessionals via een presentatie, bijeenkomst of vergadering (zie tabel 5).

De inhoud van de risicoanalyse werd in 23 van de gevallen gericht op de veiligheid en hygiëne in het algemeen (zie tabel 5). Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door respondent 35: *'Veiligheid voor de kinderen (training en gedrag hond, allergie etc.) en veiligheid voor medewerkers, ouders en bezoekers van de school (afspraken over benaderen, melden etc.)'*. In 18 van de gevallen werd de inhoud van de risicoanalyse gericht op de veiligheid en het welzijn van de schoolhond (zie tabel 5). Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door respondent 13: *'Allereerst het welzijn van de hond. Vindt de hond het wel leuk om dit werk te doen? Is de hond wel geschikt?'*. De inhoud van het hondenbeleid werd in 26 van de gevallen gericht op hoe met de schoolhond omgegaan moet worden (zie tabel 5). Respondent 16 zei bijvoorbeeld: *'Altijd vragen of je mag aaien, ook aan de hond. Is de hond aan het werk dan laat je hem met rust. Slaapt of eet de hond, dan laat je hem met rust. Geeft de hond signalen af (die kennen de kinderen inmiddels) dan doe je een stap terug en kijk je wat het kan betekenen.'*

Tabel 5*Veiligheidsmaatregelen genomen door de School*

Risicoanalyse	Ja	29
	Nee	3
Inhoud risicoanalyse**	Veiligheid en hygiëne algemeen	23
	Veiligheid en welzijn hond	18
	Praktische risico's	4
	Verzekering	3
Verzekering	Ja	13
	Nee	17
Hondenbeleid	Ja	33
	Nee	1
Inhoud hondenbeleid**	Omgang met de hond	26
	Verantwoorde inzet	20
Vorbereiding op schoolhond – leerlingen**	Ontmoetingssessie met de hond	21
	Voorlichting/bijeenkomst	31
	Discussie in de klas	11
	Brief/e-mail	18
Vorbereiding op schoolhond – ouders**	Brief/e-mail	32
	Bijeenkomst	7
	Oudergesprekken	1
Vorbereiding op schoolhond – werknemers**	Brief/e-mail	20
	Presentatie/bijeenkomst/vergadering	30

Noot. De rechter kolom houdt het aantal respondenten die geantwoord hebben in.

Noot. ** Let op! Er waren meerdere opties mogelijk.

Achtergrondinformatie van de schoolhond

De meeste schoolhonden hadden een leeftijd tussen de 1 en 3 jaar oud en waren niet geregistreerd als therapiehond (zie tabel 6). In 30 van de gevallen waren schoolhonden wel opgeleid met het doel om een schoolhond te zijn. In 15 van de gevallen waren de schoolhonden tussen de 2 en 5 jaar betrokken en in 12 van de gevallen waren de schoolhonden 1 tot 2 jaar betrokken op de huidige school. Ook kregen schoolhonden in 18 van de gevallen niet de tijd om te trainen met hun eigenaar en onderwijsprofessional (zie tabel 6).

Achtergrondinformatie van de schoolhond met betrekking tot de school

De schoolhond was in 9 van de 35 gevallen 1 dag per week aanwezig. In 7 andere gevallen was de schoolhond 3 dagen aanwezig en in 7 van de gevallen 4 dagen aanwezig op school (zie tabel 6). Tijdens de aanwezigheid van de schoolhond op school bevond de schoolhond zich in 13 van de gevallen 0 uren in de klas. Toch was in 31 van de gevallen de

schoolhond weleens aanwezig in de klas (zie tabel 6). In 13 van de gevallen bevond de schoolhond zich het vaakst op een kantoor en in 12 van de gevallen in het klaslokaal. De klassen bestonden in 8 van de gevallen uit 11 tot 15 leerlingen. In 14 van de gevallen liep de schoolhond los in de klas en aan een riem buiten de klas. Op 13 scholen was een veilige plek voor de schoolhond waar hij/zij op vaste momenten kon ontspannen (zie tabel 6).

Tabel 6

Achtergrondinformatie over de Schoolhond

Leeftijd	1-3 jaar	17
	3-5 jaar	12
	5-7 jaar	5
	7+ jaar	1
Geregistreerde therapiehond	Ja	12
	Nee	23
Opgeleide schoolhond	Ja	30
	Nee	4
Trainingsdoel schoolhond	Ja	23
	Nee, algemene training	6
Locatie gevolgde trainingen	AAI-maatje	4
	Pets4Care	2
	Stichting Contacthond	2
	Coachen met Honden	3
	DAI Academy	5
	Martin Gaus Academie	1
	KwispelCoaching	1
	Onbekend	8
Duur betrokkenheid bij school	0-11 maanden	7
	1-2 jaar	12
	2-5 jaar	15
	5+ jaar	1
Trainingsmoment	Ja	15
	Nee	18
Meest aanwezige locatie	Klaslokaal	12
	Kantoor	13
	Aparte ruimte	8
	Bij de begeleider	2
Aanwezig in de klas met kinderen	Ja	31
	Nee	4
Aantal leerlingen in de klas	0-5	1
	6-10	4
	11-15	8
	16-20	6
	21-25	6
	26-30	6
Schoolhond loopt los of aan de riem	Los	6
	Aan de riem	10
	Los in de klas – aan de riem door de school	14
	Los en aan de riem	5

Veilige eigen plek bij niet deelnemen aan activiteit	Ja, de schoolhond mag weglopen wanneer hij wil, maar blijft in de klas.	9
	Ja, de schoolhond heeft vaste momenten wanneer hij kan ontspannen.	13
	Ja, de schoolhond mag weglopen wanneer hij wil en hoeft niet in de klas te blijven.	3
	Ja, de schoolhond heeft vaste momenten wanneer hij kan ontspannen en hij mag zelf weglopen. (Hij blijft in de klas.)	3
	Ja (plek onbekend)	7
Aantal dagen aanwezig	1 dag in de week	9
	1,5 dagen in de week	2
	2 dagen in de week	3
	2,5 dagen in de week	4
	3 dagen in de week	7
	4 dagen in de week	7
	5 dagen in de week	1
	1 dag in 2 weken	1
	1 dag per maand	1
Aantal uren per dag aanwezig in de klas	0 uur per dag	13
	1-2 uur per dag	5
	3-4 uur per dag	6
	5-6 uur per dag	6
	7-8 uur per dag	5

Noot. De rechter kolom houdt het aantal respondenten die geantwoord hebben in.

Deelvraag 1: Voor welke activiteiten worden schoolhonden ingezet en met wie voeren schoolhonden deze activiteiten uit?

De schoolhond voerde activiteiten in 21 van de gevallen 1-op-1 met een leerling uit. Zij voerden activiteiten in 21 van de gevallen uit met diverse kwetsbare doelgroepen (zie tabel 7). Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door respondent 3: *‘De klas waar X zich bevindt zijn leerlingen met ADHD, Autisme, gehoorbeperking, zichtbeperking, trauma, hechtingsstoornissen, etc. Elk jaar is dit weer anders in type, hoeveelheid en soort.’* Een ander voorbeeld wordt gegeven door respondent 4: *‘Kinderen die angst hebben voor honden, kinderen die moeite hebben met lezen, kinderen met ADHD die overprikkeld raken; kinderen met een moeilijke thuissituatie die getroost of gemotiveerd moeten worden; kinderen die anderstalig zijn; kwetsbare kinderen; kinderen die zich niet duidelijk durven uitspreken.’* De schoolhond was in 24 van de gevallen betrokken bij het bieden van emotionele steun (zie tabel 7). Respondent 4 gaf het volgende aan: *‘De hond wordt ingezet voor: ontprrikkelen (kinderen met ADHD, hoog oplopende emoties, etc); troosten (verdriet, lastige thuissituatie, etc); ... angst (hulp aan kinderen die angst hebben voor honden).’* Een andere veelvoorkomende activiteit waar schoolhonden bij betrokken waren, was de academische vaardigheden (zie tabel 7). Een voorbeeld hiervan wordt door respondent 14 gegeven:

‘Voorlezen (aan de hond)/ (de hond gaat) erbij liggen bij stillezen op het leerplein bij de bovenbouw.’.

Tabel 7

Activiteiten waarbij de Schoolhond betrokken is en met wie de Schoolhond de Activiteiten uitvoert.

Doelgroep	Geen specifieke doelgroep	2
	Diverse kwetsbare doelgroepen	21
	Moeite met leren	2
	Specifieke classificaties	3
	Emotionele problemen	3
	Gedragsproblematiek	2
	Communicatieve problemen	1
Aantal leerlingen waarmee de schoolhond een activiteit uitvoert	1-op-1	21
	In tweetallen	6
	Kleine groepjes (3-6 leerlingen)	3
	Grote groepen (7+ leerlingen)	2
	De hele klas	3
Activiteiten**	Hond als klasgenoot	17
	Coaching	10
‘De schoolhond is betrokken bij ...’	Emotionele steun	24
	Academische vaardigheden	22
	Sociale vaardigheden	14
	Informatieoverdracht	3

Noot. De rechter kolom houdt het aantal respondenten die geantwoord hebben in.

Noot. ** Let op! Er waren meerdere categorieën mogelijk.

Deelvraag 2: Welke theoretische kaders, bestaande uit de biophilia hypothese, de sociale katalysator theorie en de sociale leertheorie, liggen ten grondslag aan de inzet van schoolhonden in het onderwijs?

In alle gevallen lag de biophilia hypothese ten grondslag aan de inzet van schoolhonden (zie tabel 8). In 27 van de gevallen werd deze theorie gecombineerd met de sociale leertheorie (zie tabel 8). Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door respondent 34: *‘Het voornaamste doel is het vergroten van de communicatieve vaardigheden. Daarnaast kan er ook ingestoken worden op leerproblemen, gerelateerd aan automatiseren (sommen, spelling, klokkijken, etc).’*. Daarnaast gaf respondent 34 de volgende termen bij vraag 33, *‘Welke vaardigheden of doelen probeert u bij leerlingen te verbeteren door middel van activiteiten met de schoolhond?’*: *‘Sociale vaardigheden, Academische vaardigheden, Verminderen van stress’*. In 6 van de gevallen lag een combinatie van de biophilia hypothese, de sociale leertheorie en de sociale katalysator theorie ten grondslag aan de inzet van

schoolhonden (zie tabel 8). Respondent 7 behoorde tot deze combinatie en gaf het volgende aan: *‘(De hond wordt ingezet) bij het helpen bij leerlingen met stress, even chillen door aaien of hem tegen je aan te drukken. Even mogen wandelen met X samen met mentor en tevens gesprekken voeren. X is al zo ver dat hij er de leerlingen uitpikt die niet lekker in hun vel zitten; dan gaat hij zelf bij hen zitten’*. Respondent 7 gaf de volgende termen bij vraag 33: *‘Zelfregulatie, Verminderen van stress’*.

Tabel 8

Biophilia Hypothese, Sociale Katalysator Theorie of Sociale Leertheorie

Theorie	Aantal
Biophilia hypothese	2
Biophilia hypothese en sociale leertheorie	27
Biophilia hypothese, sociale leertheorie en sociale katalysator theorie	6

Deelvraag 3: Herkennen onderwijsprofessionals de lichaamstaal van schoolhonden en hoe vaak komen incidenten, zoals krabben, bijten of plassen, voor?

Onderwijsprofessionals gaven hoge cijfers aan het herkennen van de lichaamstaal van schoolhonden. Ook de standaarddeviatie was klein, wat betekent dat alle respondenten zichzelf hoge cijfers (veelal tussen de 8 en 10) gaven op het herkennen van de lichaamstaal van schoolhonden (zie tabel 9). Bijna alle voorgekomen situaties in de klas kwamen vaker niet (nee) voor dan wel (ja). Alleen de situaties ‘De hond wilde niet meedoen aan een activiteit.’ en ‘De hond was te enthousiast.’ kwamen vaker wel (ja) voor dan niet (nee) (zie tabel 9).

In 26 van de gevallen noemden respondenten dat zij herkennen wanneer de schoolhond mee wil doen aan een activiteit door te herkennen wanneer de schoolhond niet mee wil doen. Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door respondent 5: *‘Wanneer hij (de hond) niet mee wil doen, gaat hij in zijn bench liggen.’*. Een ander veelvoorkomende type gedrag die respondenten noemden, was dat aan de lichaamstaal van de schoolhond te zien is of hij/zij mee wil doen aan een activiteit. Respondent 6 noemde het volgende hierover: *‘De hond kwispelt en luistert goed.’*.

In 14 van de gevallen noemden respondenten dat het gedrag van de schoolhond de oorzaak van de genoemde incidenten was (zie tabel 9). Respondent 14 noemde het volgende hierover: *‘Soms ligt hij (de schoolhond) in diepe rust en staat er ineens een groot iemand die*

hij niet kent voor mijn deur met een muts op. Dan blaft hij. Hij schrikt dan.'. In 8 van de gevallen gaven respondenten aan dat incidenten voorkwamen door het gedrag van leerlingen (zie tabel 9). Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door respondent 1: *'Tijdens een conflict tussen leerlingen heeft een van de leerlingen getrapt richting de hond en gescholden en geschreeuwd.'* Als belangrijkste oorzaak van incidenten noemden respondenten in 18 van de gevallen het gedrag van de leerlingen (zie tabel 9).

Tabel 9

Het begrijpen en zien van de Lichaamstaal van Schoolhonden door Onderwijsprofessionals en Voorgekomen Incidenten in de Klas

Gedrag schoolhond bij mee willen doen aan activiteiten**	Actief worden	12	
	Meedoen	11	
	Lichaamstaal	17	
	Niet meedoen	26	
Het herkennen van de lichaamstaal van de schoolhond gegeven door de proefpersonen zelf	Blij is.	9.34 (0.84)*	
	Bang is.	8.94 (1.66)*	
	Boos is.	9.09 (0.95)*	
	Bevredigende signalen geeft.	9.03 (0.95)*	
	Moe is.	8.86 (1.42)*	
	Toestemming geeft om mee te doen.	9.00 (0.91)*	
‘Ik herken wanneer de hond...’	Wenst te stoppen met de activiteit.	8.91 (0.98)*	
	Geïnteresseerd is.	9.37 (0.73)*	
Voorgekomen situaties	Situatie	Ja	Nee
	De hond gromde/blafte naar een kind.	10	25
	De hond gromde/blafte naar een volwassenen.	16	19
	De hond wilde niet meedoen met een activiteit.	19	15
	De hond heeft zijn behoefte in de school gedaan.	8	27
	De hond heeft overgegeven in de school.	9	26
	De hond heeft iemand gekrabd.	4	31
	De hond ging tekeer/ heeft uitgehaald naar iemand.	0	35
	De hond heeft de school/spullen van een kind vernield.	1	34
	De hond was te enthousiast.	25	10
	De hond heeft iemand gebeten.	1	34
	Een kind heeft geschreeuwd naar de hond.	11	24
	Een kind heeft de hond fysiek pijn gedaan.	4	31
	Oorzaak van bovengenoemde incident	Gedrag van leerlingen	8
		Actief spelen	5
Hond ziek		5	
Gedrag hond		14	
Gedrag volwassenen		2	
Belangrijkste oorzaken voor incidenten in de klas	Gedrag leerlingen	18	
	Hond overvragen	6	
	Externe prikkels	6	
	Gedrag ouders	2	
	Onduidelijke situaties	2	
	Hond enthousiast	1	

Noot. De rechter kolom houdt het aantal respondenten die geantwoord hebben in.

Noot. Getallen met * zijn gemiddelden en standaarddeviaties.

Noot. ** Let op! Er waren meerdere opties mogelijk.

Deelvraag 4: Wat is de attitude van onderwijsprofessionals en wat vinden zij de meerwaarde van een schoolhond?

Onderwijsprofessionals gaven hoge cijfers op het zien van voordelen die voorkomen door de schoolhond (zie tabel 10). Het cijfer voor de fysieke voordelen voor leerlingen valt op, omdat dit het laagst beoordeelde cijfer was en het een grote standaarddeviatie heeft. Alle andere voordelen in tabel 10 waren vrij hoog beoordeeld en hebben kleine standaarddeviaties. De respondenten hadden gemiddeld het hoogste cijfer gegeven aan het zien van sociale voordelen voor leerlingen sinds de schoolhond aanwezig is op de school (zie tabel 10). Daarnaast adviseerden alle respondenten andere scholen een schoolhond in te zetten op zijn/haar school (zie tabel 10).

Respondenten gaven in 21 van de gevallen de emotionele ontspanning als toelichting op de hoge cijfers (zie tabel 10). Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door respondent 26: *‘De aanwezigheid van de hond zorgt voor een automatische verlaging bij spanning, doordat het aaien van de hond rustgevend werkt.’*. In 17 van de gevallen werd de reden ‘voordelen’ gegeven voor het adviseren van een schoolhond aan andere scholen (zie tabel 10). Een voorbeeld hiervan wordt gegeven door respondent 1: *‘De voordelen wegen niet op tegen de nadelen. Zoals al eerder benoemt kan de hond andere resultaten bereiken dan dat een mens zou kunnen.’*.

In 42 van de gevallen werd het volgende advies gegeven aan scholen die een schoolhond overwegen: ‘Zorg voor een goede voorbereiding’ (zie tabel 10). Veelvoorkomende antwoorden bij respondenten waren bijvoorbeeld *‘lees je goed in’*, *‘maak duidelijke afspraken’*, *‘volg een opleiding’* en *‘de verantwoordelijkheden en afspraken moeten goed overwogen en vastgelegd zijn.’*. In 19 van de gevallen wilden respondenten niets veranderen aan de inzet van de schoolhond (zie tabel 10). Wanneer respondenten wel aangaven een verandering nodig te hebben, noemden zij in 12 van de gevallen meer faciliteiten, zoals geld, nodig te hebben met betrekking tot de inzet van de schoolhond (zie tabel 10).

Tot slot ervaren respondenten ook uitdagingen in het werken met schoolhonden. In 11 van de gevallen noemden zij uitdagingen te ervaren in het managen van balans (zie tabel 10). Een voorbeeld wordt gegeven door respondent 15: *‘Het managen van collega’s en kinderen in de omgang met de hond. Het grijze gebied wanneer je ziet dat de hond vermoeid begint te raken, maar het voor het kind juist veel toegevoegde waarde heeft.’*. Een ander veelvoorkomende uitdaging was de veiligheid van de hond bewaken (zie tabel 10). Respondent 3 gaf het volgende aan hierover: *‘Dat de hond zijn rust krijgt. We hebben een*

kantoor voor hem waar hij ook kan rusten maar meestal wil hij liever in de klas blijven bij zijn baasje.’.

Tabel 10

Meerwaarde van een Schoolhond

Voordelen van een schoolhond – gemiddelde cijfers en standaarddeviaties (sd)	Cognitieve voordelen voor leerlingen	7.43 (1.79)*
	Gedragsvoordelen voor leerlingen	8.89 (1.02)*
	Fysieke voordelen voor leerlingen	6.4 (2.44)*
	Sociale voordelen voor leerlingen	8.91 (1.04)*
	Gezondheids- en emotionele voordelen voor leerlingen	8.80 (0.96)*
	Voordelen voor medewerkers	7.86 (1.31)*
	Voordelen voor de schoolhond	8.03 (1.18)*
Toelichting op hoogst beoordeelde voordelen van een schoolhond**	Emotionele ontspanning	21
	Verbinding	8
	Sociale interactie	5
	Academische vaardigheden	2
	Plezier	8
De school zou een andere school adviseren een schoolhond in te zetten:	Ja	34
	Nee	0
Reden adviseren voor inzetten van een schoolhond	Saamhorigheid	6
	Voordelen	17
	Steun	5
	Welzijn mensen	2
Advies aan school die een schoolhond overweegt**	Voorbereiding	42
	Team	6
	Welzijn hond	11
	Andere scholen	3
Genoodzaakte verandering op de huidige school m.b.t. de inzet van de schoolhond	Niks	19
	Faciliteiten	12
	Groepen	2
Grootste uitdagingen met werken met schoolhonden	Veiligheid hond	9
	Gedrag leerlingen en hond	7
	Balans	11
	Praktische zaken	4
	Afspraken	5
	Onvoorspelbaarheden	2

Noot. De rechter kolom houdt het aantal respondenten die geantwoord hebben in.

Noot. Getallen met * zijn gemiddelden en standaarddeviaties.

Noot. ** Let op! Er waren meerdere opties mogelijk.

Discussie

Het doel van het huidige onderzoek was de ervaringen van onderwijsprofessionals in het basis- en voortgezet onderwijs met een schoolhond in de klas in Nederland in kaart te brengen. De hoofdvraag van dit onderzoek was: ‘*Wat zijn de ervaringen van*

onderwijsprofessionals in het basis- en voortgezet onderwijs met het hebben van een schoolhond in Nederland?’. Aan de hand van de vier deelvragen, opgesteld in de inleiding, kan antwoord gegeven worden op de hoofdvraag.

Deelvraag 1 was: *‘Voor welke activiteiten worden schoolhonden ingezet en met wie voeren schoolhonden deze activiteiten uit?’*. De verwachting was dat schoolhonden in Nederland voor een breed scala aan gestructureerde en ongestructureerde taken worden ingezet en zij deze taken in diverse groepsgrootten, van individueel tot hele klassen, uitvoerden. Ook was de verwachting dat schoolhonden in Nederland bij een diverse doelgroep, zowel in het speciaal als het regulier onderwijs, worden ingezet. De verwachtingen waren gebaseerd op de bevindingen uit Groot-Brittannië (Lewis et al., 2023). Uit de resultaten is gebleken dat schoolhonden in Nederland worden ingezet bij diverse kwetsbare groepen op het speciaal- en regulier onderwijs. Tevens is gebleken dat in Nederland de schoolhonden in verschillende groepsgrootten activiteiten uitvoeren met leerlingen, maar de activiteiten voornamelijk individueel worden uitgevoerd. De bevindingen vanuit Groot-Brittannië toonden aan dat activiteiten in verschillende groepsgrootten werden uitgevoerd, maar benoemden niet dat een specifieke groepsgrootte vaker voorkwam dan een andere groepsgrootte. Allereerst kan het onderzoek in Groot-Brittannië deze bevindingen simpelweg niet gedeeld hebben en blijft het onduidelijk welke groepsgrootte in Groot-Brittannië het vaakst voorkwam. Een andere mogelijke verklaring voor dit verschil kan door een van de genoemde uitdagingen van de respondenten komen. Respondenten in Nederland noemden namelijk dat het bewaken van de veiligheid en het welzijn van de schoolhond een van de uitdagingen is die veel voorkomt. Dit komt overeen met de resultaten van Baird et al. (2023). Participanten uit dit onderzoek noemden dat bij de implementatie van therapiehonden in onderwijscontexten het een uitdaging is om de veiligheid en het welzijn van de hond te bewaken (Baird et al., 2023). Zij noemden dat de locaties, waar de therapiehonden zich bevinden, te klein zijn voor honden, wat de kans vergroot dat leerlingen in grote getallen op de hond afkomen, waardoor de hond angstig kan zijn. Het risico op deze uitdaging kan mogelijk verminderd worden door activiteiten 1-op-1 uit te voeren met de schoolhond.

Daarnaast is uit de resultaten gebleken dat schoolhonden ook betrokken zijn bij een breed scala aan activiteiten, net zoals in Groot-Brittannië (Lewis et al., 2023). Opnieuw heeft het Nederlandse onderzoek een ander soort antwoord van respondenten gekregen in vergelijking met het onderzoek vanuit Groot-Brittannië. De bevindingen uit Groot-Brittannië gaven aan dat honden betrokken zijn bij gestructureerde en ongestructureerde activiteiten, maar beschrijven verder niet hoe deze activiteiten eruitzien. In de vragenlijst van Lewis et al.

(2023) werd een meerkeuzevraag gesteld over welke concrete activiteiten schoolhonden uitvoerden. Echter, deze werden verder niet genoemd in het artikel over het onderzoek. Het huidige onderzoek beschreef met welke doelen de schoolhonden de activiteiten uitvoerden. In Nederland zijn schoolhonden betrokken bij het bieden van emotionele steun en het ondersteunen van academische doelen. In dit onderzoek werd deze vraag open gesteld. Vervolgens zijn uit de antwoorden categorieën opgehaald door middel van een thematische analyse. Deze categorieën waren gericht op het doel van de betrokkenheid van de schoolhond bij de activiteiten. Dit biedt wellicht meer inzicht en diepgang in de activiteiten dan het aanvinken van de betreffende activiteit zoals in het onderzoek van Lewis et al. (2023) was uitgevoerd. Hierom is de hypothese voor deelvraag 1 niet volledig aan te nemen. De hypothese wordt aangenomen voor de doelgroep waar schoolhonden bij betrokken zijn. De hypothese wordt niet aangenomen voor de groepsgrootte waarin schoolhonden activiteiten voeren en voor de typen activiteiten die schoolhonden uitvoeren.

Deelvraag 2 was: *‘Welke theoretische kaders, waaronder de biophilia hypothese, de sociale katalysator theorie en de sociale leertheorie, liggen ten grondslag aan de inzet van schoolhonden in het onderwijs?’*. Voor deze deelvraag kon geen hypothese opgesteld worden, omdat eerder onderzoek binnen de schoolcontext tot nu toe niet hierop gericht was. De theorieën en werkingsmechanismen zijn in het huidige onderzoek onderzocht door onderwijsprofessionals te vragen naar de voordelen die zij zien bij de inzet van schoolhonden en met welk doel zij schoolhonden inzetten. Uit de resultaten is gebleken dat onderwijsprofessionals veel voordelen zien bij de inzet van een schoolhond, wat te zien is aan de hoge cijfers op de voordelen. Het valt tevens op dat de fysieke voordelen het laagst zijn beoordeeld. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat op scholen geen grote focus ligt op het aanleren van fysieke vaardigheden. De sociale en gedragsvoordelen zijn het hoogst beoordeeld. De antwoorden over de doelen van de inzet van schoolhonden zijn gecodeerd tot de volgende categorieën: biophilia hypothese, sociale katalysator theorie en sociale leertheorie. Hierbij is gelet op de context die respondenten gaven op de open vraag. Uit de antwoorden die respondenten gaven over de doelen kwamen termen naar voren die betrekking hadden op ontspanning en de sociale vaardigheden het vaakst voor. Een ander onderzoek noemde dat schoolhonden ingezet worden met het doel om de sociale, emotionele en gedragsvoordelen en academische doeleinden voor leerlingen te bevorderen (Mercer, 2019a). Deze bevindingen komen overeen met de resultaten uit het huidige onderzoek, omdat uit de resultaten is gebleken dat de biophilia hypothese en de sociale leertheorie samen het vaakst voorkomen. Deze theorieën komen mogelijk vaak samen voor, omdat ze elkaar aanvullen op

het sociaal-emotioneel functioneren van kinderen. De biophilia hypothese is gericht op de emotionele beleving van kinderen (Beetz, 2017). De sociale leertheorie is gericht op hoe kinderen zich tot hun omgeving verhouden en kunnen leren uit deze omgeving (O’Haire et al., 2014). Wanneer een schoolhond rust en veiligheid biedt (biophilia hypothese), ontstaat een veilige leeromgeving waarin kinderen nieuw gedrag kunnen leren (sociale leertheorie). De hond fungeert enerzijds als emotionele steun en anderzijds als ondersteuning voor het sociale leren. Onderwijsprofessionals lijken beide aspecten van het sociaal-emotioneel functioneren tegelijkertijd te ervaren en belangrijk te vinden. Uit de bevindingen blijkt dat bij alle respondenten de biophilia hypothese ten grondslag ligt aan de inzet van schoolhonden. Daarom kan vastgesteld worden dat respondenten de emotionele beleving van kinderen het belangrijkste vinden.

Deelvraag 3 was: *‘Herkennen onderwijsprofessionals de lichaamstaal van schoolhonden en hoe vaak komen incidenten, zoals krabben, bijten of plassen, voor?’*. Op basis van het onderzoek van Lewis et al. (2023) was de verwachting dat onderwijsprofessionals de lichaamstaal van de schoolhond niet kunnen herkennen. Deze hypothese wordt niet aangenomen. In het huidige onderzoek gaven onderwijsprofessionals inderdaad aan uitdagingen te ervaren bij de inzet van schoolhonden. Zij noemden vooral uitdagingen in het bewaken van de veiligheid en het welzijn van de schoolhond en het behouden en ondersteunen van balans. Ze gaven echter wel aan de lichaamstaal van de hond goed te kunnen herkennen. Dit gaven zij aan door hoge cijfers, (veelal tussen de 8 en 10) te geven op het herkennen van de lichaamstaal van de schoolhond. Het is interessant dat, net als bij het onderzoek van Lewis et al. (2023), ondanks de kennis van respondenten over de lichaamstaal van honden, wel incidenten zijn gerapporteerd. Het is nog onduidelijk hoe vaak deze incidenten zijn voorgekomen, omdat dit niet gevraagd is. Deze incidenten werden dikwijls verbonden aan het onvoorspelbare of drukke gedrag van leerlingen in de nabijheid van de schoolhond. In het huidige onderzoek komen naar verhouding vaker incidenten zoals blaffen voor, in vergelijking met de bevindingen vanuit het onderzoek van Lewis et al. (2023). Een ander onderzoek noemde ook dat het gedrag van leerlingen, zoals ongeduld en onderlinge competitie over de beurt met de schoolhond, bijdraagt aan een toename van incidenten (Baird et al., 2023). Mogelijk betekent dit dat de regels voor leerlingen met betrekking tot de omgang van de hond die scholen opstellen nog beter nageleefd kunnen worden in Nederland.

Deelvraag 4 was: *‘Wat is de attitude van onderwijsprofessionals en wat vinden zij de meerwaarde van een schoolhond?’*. De hypothese voor deelvraag 4 stelde dat onderwijsprofessionals positief kijken naar de inzet van schoolhonden en de voordelen van de

schoolhond opwegen tegen de nadelen. De hypothese voor deelvraag 4 wordt aangenomen gebaseerd op de resultaten. Alle onderwijsprofessionals adviseerden namelijk andere scholen om een schoolhond in te zetten. Onderwijsprofessionals gaven hoge cijfers aan de voordelen die zij zagen sinds de inzet van schoolhonden. Het cijfer was het hoogst op de emotionele, sociale en gedragsvoordelen die de schoolhond brengt. Een ander onderzoek onderzocht ook de mening van onderwijsprofessionals over de inzet van schoolhonden en concludeerde dat de sociale, emotionele en gedragsvoordelen volgens hen het grootst waren (Steel et al., 2021). Reilly et al. (2020) voerden een meta-analyse uit en concludeerden ook dat sociale uitkomsten, zoals sociale interacties, het meest profiteerden van de inzet van schoolhonden, gevolgd door emotionele voordelen. De uitkomsten van deze onderzoeken komen overeen met de uitkomsten van het huidige onderzoek. Dit wordt verklaard door het antwoord dat gegeven is op deelvraag 2, namelijk dat de biophilia hypothese en sociale leertheorie ten grondslag liggen aan de inzet van schoolhonden. Deze onderzoeken ondersteunen de verklaring dat schoolhonden bijdragen aan een positieve sfeer doordat honden rust en veiligheid bieden, wat het sociale leren ondersteunt.

Beperkingen en aanbevelingen

De resultaten van het huidige onderzoek dragen bij aan de kennis over de inzet van schoolhonden in Nederland. Het draagt vooral bij aan de meerwaarde die onderwijsprofessionals ervaren en aan de voordelen die schoolhonden volgens hen bieden aan leerlingen. Een sterk punt van dit onderzoek is dat de vragenlijst door onderwijsprofessionals is ingevuld die zelf met schoolhonden in de praktijk werken. Dit geeft een representatief beeld van de inzet van schoolhonden in de praktijk in Nederland.

Een van de beperkingen van het huidige onderzoek betreft de beperkte betrouwbaarheid. In de methode was de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend. Hieruit kwam een gevarieerde Cohen's kappa waarde, tussen de 0.048 en 0.825, per vraag. Dit betekent dat de analyse van de open vragen niet in alle gevallen voldoende betrouwbaar is. Hierdoor moeten de resultaten en conclusies met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Tevens is de validiteit beperkt, waardoor de resultaten en conclusies met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden. Tijdens de analyse van de open vragen was bij de vorming van categorieën bij de taal van de participanten gebleven. Dit houdt in dat de taal van de categorieën gebaseerd was op hoe participanten hadden geantwoord (Flick, 2018). Ook waren de data feitelijk nauwkeurig geanalyseerd, omdat participanten zelf de antwoorden hadden geschreven. Dit betekent dat de data op correcte wijze zijn verzameld en weergegeven

(Flick, 2018). Daarentegen was het onwaarschijnlijk dat de onderzoeker tijdens het analyseren alle data correct had geïnterpreteerd. Dit schond de feitelijke nauwkeurigheid (Flick, 2018). Ook waren geen member checks uitgevoerd. Dit houdt in dat na afloop een check wordt uitgevoerd bij participanten of de data correct worden opgevat door de onderzoeker (Flick, 2018).

Een andere beperking van het huidige onderzoek betreft de samenstelling van de respondenten. De doelgroep, bestaande uit onderwijsprofessionals die een schoolhond inzetten, is moeilijk te bereiken, aangezien er geen centrale registratie bestaat van scholen met een schoolhond. Om toch deelnemers te werven, is nadrukkelijk contact gezocht via eigenaren van trainingen en cursussen voor het opleiden van schoolhonden. Hierdoor bestaat de steekproef voornamelijk uit onderwijsprofessionals die een dergelijke training of cursus hebben gevolgd. Het is onduidelijk in hoeverre schoolhonden ook worden ingezet zonder een training of cursus. Dit kan leiden tot een vertekend beeld van de resultaten, aangezien het aannemelijk is dat incidenten minder vaak voorkomen wanneer de hond en begeleider zijn opgeleid. Hierdoor zijn de bevindingen mogelijk niet te generaliseren naar alle scholen in Nederland.

Ten derde waren de antwoorden op de vragenlijst vaak beknopt en bevatten ze weinig context. Dit komt doordat het voor respondenten niet altijd even duidelijk is wat voor antwoord van hen verwacht wordt. Mogelijk komt dit doordat de vragen open gesteld waren en respondenten hierdoor hun eigen interpretatie van de vraag hadden. Ook was het onduidelijk voor hen hoe uitgebreid zij moesten antwoorden, omdat niet gevraagd is naar een antwoord van bijvoorbeeld meer dan 100 woorden. Verder geven gesloten en meerkeuzevragen niet de optie om door te vragen. Hierdoor ontbreekt relevante informatie. Uit de resultaten is bijvoorbeeld gebleken dat verschillende incidenten met de schoolhond in de klas zijn voorgekomen. Op dit moment is nog onbekend hoe vaak deze incidenten zijn voorgekomen, omdat dit niet gevraagd was in de vragenlijst. Dit kan de impressie geven dat deze incidenten regelmatig voorkomen, maar dat hoeft niet het geval te zijn.

Uit de resultaten is tevens gebleken dat respondenten de sociale vaardigheden en de samenwerking van leerlingen met de schoolhond en tussen leerlingen belangrijk vinden. In eerder onderzoek is het onderwerp ‘samenwerking’ met schoolhonden weinig onderzocht. Ook in het huidige onderzoek is weinig aandacht besteed aan de samenwerking tussen leerlingen en tussen leerlingen en de schoolhond. Daarom is het relevant om in een vervolgonderzoek te onderzoeken waarom onderwijsprofessionals dit belangrijk vinden en hoe de inzet van de schoolhond hierbij kan ondersteunen. Dit kan gerealiseerd worden door

uit de responsen van het huidige onderzoek contact op te nemen met de respondenten die een e-mailadres hebben achtergelaten om op de hoogte gehouden te worden van dit onderzoek om interviews af te nemen. In het interview kunnen vragen gesteld worden die meer diepgang geven op de vragen vanuit de vragenlijst uit het huidige onderzoek en die meer gericht zijn op de samenwerking tussen leerlingen.

Op basis van de bevindingen is het aan te bevelen om in de praktijk, voordat de schoolhond ingezet wordt, duidelijke afspraken te maken met het team en met het hele team achter de inzet van een schoolhond te staan. Verder is het belangrijk om zowel de schoolhond als de begeleider op te leiden. Op deze manier wordt de veiligheid en het welzijn van de hond zo goed mogelijk gewaarborgd. Het is belangrijk om de grenzen van de hond te bewaken door de hond de vrijheid te geven zich terug te trekken wanneer hij/zij dat wil en de werkbelasting van de hond te beperken door bijvoorbeeld voldoende rustmomenten te bieden. Op deze manier kan een schoolhond op verantwoorde wijze worden ingezet.

Conclusie

De hoofdvraag van dit onderzoek was: *‘Wat zijn de ervaringen van onderwijsprofessionals in het basis- en voortgezet onderwijs met het hebben van een schoolhond in Nederland?’*. Op basis van de resultaten kan worden geconcludeerd dat onderwijsprofessionals op het basis- en voortgezet onderwijs positieve ervaringen rapporteren met betrekking tot de inzet van schoolhonden. Schoolhonden worden bij diverse activiteiten ingezet met de doelen emotionele steun te bieden aan leerlingen en de academische vaardigheden te bevorderen. Hoewel onderwijsprofessionals aangeven de lichaamstaal van de schoolhond goed te kunnen herkennen, worden er desondanks verschillende incidenten genoemd, waarvan de frequentie echter onbekend blijft. Verder geven onderwijsprofessionals aan ook uitdagingen te ervaren zoals het bewaken van de veiligheid en het welzijn van de schoolhond. Concluderend ervaren onderwijsprofessionals vooral voordelen op het welbevinden van de leerlingen en wegen de voordelen op tegen de nadelen, omdat alle respondenten andere scholen adviseren een schoolhond in te zetten.

Bijlagen

Bijlage 1: Literatuurlijst

- Anderson, K.L. (2007). Who let the dog in? How to incorporate a dog into a self-contained classroom. *TEACHING Exceptional Children Plus*, 4(1) Article 4.
- Baird, R., Berger, E., & Grové, C. (2023). Therapy dogs and school wellbeing: A qualitative study. *Journal of Veterinary Behavior*, 68, 15-23.
<https://doi.org/10.1016/j.jveb.2023.08.005>
- Bandura, A. (1977). Social learning theory. *Englewood Cliffs*.
- Beetz, A. (2013). Socio-emotional correlates of a schooldog-teacher-team in the classroom. *Frontiers in psychology*, 4, 886.
- Beetz, A., Julius, H., Turner, D., & Kotrschal, K. (2012). Effects of social support by a dog on stress modulation in male children with insecure attachment. *Frontiers in psychology*, 3, 352. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00352>
- Beetz, A. M. (2017). Theories and possible processes of action in animal assisted interventions. *Applied Developmental Science*, 21(2), 139–149.
<https://doi.org/10.1080/10888691.2016.1262263>
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. *Frontiers in psychology*, 3, 234. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>
- Brelsford, V. L., Meints, K., Gee, N. R., & Pfeffer, K. (2017). Animal-Assisted Interventions in the Classroom-A Systematic Review. *International journal of environmental research and public health*, 14(7), 669. <https://doi.org/10.3390/ijerph14070669>
- CoHond. (2025, May 15). *CoHond - Specialistische trainingen met honden als co-trainer*. <https://cohond.nl/>
- Eddy, J., Hart, L. A., & Boltz, R. P. (1988). The Effects of Service Dogs on Social Acknowledgments of People in Wheelchairs. *The Journal of Psychology*, 122(1), 39–45. <https://doi.org/10.1080/00223980.1988.10542941>
- Fine, A.H. & Ferrell, J. (2021). Conceptualizing the Human–Animal Bond and Animal-Assisted Interventions. In: Peralta, J.M., Fine, A.H. (eds) *The Welfare of Animals in*

- Animal-Assisted Interventions. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-69587-3_2
- Flick, U. (2018). *An introduction to qualitative research* (6th ed.). SAGE.
- Fung, S.-c. (2017). Canine-assisted reading programs for children with special educational needs: rationale and recommendations for the use of dogs in assisting learning. *Educational Review*, 69(4), 435–450. <https://doi.org/10.1080/00131911.2016.1228611>
- Gee, N. R., Crist, E. N., & Carr, D. N. (2010). Preschool Children Require Fewer Instructional Prompts to Perform a Memory Task in the Presence of a Dog. *Anthrozoös*, 23(2), 173–184. <https://doi.org/10.2752/175303710X12682332910051>
- Gee, N. R., Friedmann, E., Coglitore, V., Fisk, A., & Stendahl, M. (2015). Does Physical Contact with a Dog or Person Affect Performance of a Working Memory Task? *Anthrozoös*, 28(3), 483–500. <https://doi.org/10.1080/08927936.2015.1052282>
- Gee, N. R., Harris, S. L., & Johnson, K. L. (2007). The Role of Therapy Dogs in Speed and Accuracy to Complete Motor Skills Tasks for Preschool Children. *Anthrozoös*, 20(4), 375–386. <https://doi.org/10.2752/089279307X245509>
- Hall, S. S., Gee, N. R., & Mills, D. S. (2016). Children Reading to Dogs: A Systematic Review of the Literature. *PloS one*, 11(2), e0149759. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0149759>
- Hart, L. A., Hart, B. L., & Bergin, B. L. (1987). Socializing Effects of Service Dogs for People with Disabilities. *Anthrozoös*, 1(1), 41–44. <https://doi.org/10.2752/089279388787058696>
- Hediger, K., Gee, N. R., & Griffin, J. A. (2017). Do animals in the classroom improve learning, attention, or other aspects of cognition?. In *How Animals Help Students Learn* (pp. 56–68). Routledge.
- International Association of Human-Animal Interaction Organizations, Jegatheesan, B., Beetz, A., Ormerod, E., Johnson, R., Fine, A., Garcia, R. M., & Choi, G. (2018). *WITBOEK VAN IAHAIO*. <https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2017/05/iahaio-white-paper-2014-dutch.pdf>
- Kellert, S. R. (2003). *Kinship to mastery: Biophilia in human evolution and development*. Island Press.

- Kellert, S. R., & Wilson, E. O. (1993). *The Biophilia hypothesis*. Island Press.
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=164142>
- Kotrschal, K., & Ortbauer, B. (2003). Behavioral effects of the presence of a dog in a classroom. *Anthrozoös*, 16(2), 147–159. <https://doi.org/10.2752/089279303786992170>
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *biometrics*, 159-174.
- Lewis, H., Godfrey, J. O., & Knight, C. (2023). Tales of the unexpected: Teacher’s experiences of working with children and dogs in schools. *Human-Animal Interactions*.
<https://doi.org/10.1079/hai.2023.0040>
- Lewis, H., Grigg, R. & Knight, C. (2022) An international survey of animals in schools: Exploring what sorts of schools involve what sorts of animals and educators’ rationales for these practices. *People and Animals: The International Journal of Research* 5(1), Article 15.
- McCullough Chavis A. (2011). Social Learning Theory and Behavioral Therapy: Considering Human Behaviors within the Social and Cultural Context of Individuals and Families. *Social work in public health*, 26(5), 471–481.
<https://doi.org/10.1080/19371918.2011.591629>
- McNicholas, J., & Collis, G. M. (2000). Dogs as catalysts for social interactions: robustness of the effect. *British journal of psychology (London, England : 1953)*, 91 (Pt 1), 61–70.
<https://doi.org/10.1348/000712600161673>
- Meints, K., Brelsford, V. L., Dimolareva, M., Maréchal, L., Pennington, K., Rowan, E., Gee, N. R., & Walsh, C. J. (2022). Can dogs reduce stress levels in school children? effects of dog-assisted interventions on salivary cortisol in children with and without special educational needs using randomized controlled trials. *Plos One*, 17(6).
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0269333>
- Mercer, S. (2019a). School-Based Dogs, their Use and Effectiveness: A Phenomenological Study. *STeP Journal*, 6-6 (1), 38–58.

- O'Haire M. E. (2013). Animal-assisted intervention for autism spectrum disorder: a systematic literature review. *Journal of autism and developmental disorders*, 43(7), 1606–1622.
<https://doi.org/10.1007/s10803-012-1707-5>
- O'Haire, M. E., McKenzie, S. J., McCune, S., & Slaughter, V. (2014). Effects of classroom animal-assisted activities on social functioning in children with autism spectrum disorder. *Journal of alternative and complementary medicine (New York, N.Y.)*, 20(3), 162–168. <https://doi.org/10.1089/acm.2013.0165>
- Peralta, J.M. & Fine, A.H. (2021). *The Welfare of Animals in Animal Assisted Interventions*. Springer Veterinary Medicine, Heidelberg, Germany, 265–284
- Reilly, K. M., Adesope, O. O., & Erdman, P. (2020). The Effects of Dogs on Learning: A Meta-Analysis. *Anthrozoos*, 33(3), 339–360.
<https://doi.org/10.1080/08927936.2020.1746523>
- Steel, J., Williams, J. M., & McGeown, S. (2021). Reading to dogs in schools: an exploratory study of teacher perspectives. *Educational Research*, 63(3), 279–301.
<https://doi.org/10.1080/00131881.2021.1956989>
- Train je hond en steun jouw kind met autisme*. (n.d.). Geleidehond. <https://geleidehond.nl/wat-wij-doen/wij-helpen-mensen/workshops/paws>
- Van Der Steen, S., Douma, I., & Snippe, I. (2023). Effects of a reading dog programme on reading skills and task-related behaviour in special needs education. *European Journal of Special Needs Education*, 39(4), 648–657.
<https://doi.org/10.1080/08856257.2023.2273643>
- hWijnen, B., & Martens, P. (2022). Animals in Animal-Assisted Services: Are They Volunteers or Professionals?. *Animals : an open access journal from MDPI*, 12(19), 2564.
<https://doi.org/10.3390/ani12192564>
- Wood, L., Giles-Corti, B., & Bulsara, M. (2005). The pet connection: pets as a conduit for social capital?. *Social science & medicine (1982)*, 61(6), 1159–1173.
<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2005.01.017>

Bijlage 2: Informatiebrief

Onderzoek naar de Ervaringen met Schoolhonden in de Klas

Beste onderwijsprofessional,

Graag willen wij u informeren over een onderzoek uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen, waarin de ervaringen met schoolhonden op school en in de klas centraal staan. Dit onderzoek richt zich op alle betrokkenen bij het gebruik van schoolhonden: leerlingen, honden, docenten en schooldirecteuren.

Doel van het onderzoek Het doel van dit onderzoek is om de ervaringen van schoolhonden op zowel basis- als middelbare scholen in Nederland in kaart te brengen. Hierbij worden verschillende aspecten onderzocht, zoals de activiteiten waarvoor honden worden ingezet, de houding van leerkrachten en schooldirecteuren ten opzichte van schoolhonden, de meerwaarde die schoolhonden kunnen bieden, en de lichaamstaal van de honden. Ook worden er vragen gesteld over eventuele incidenten die zich kunnen voordoen.

Opzet van het onderzoek De vragenlijst bestaat uit zowel open als gesloten vragen en is ontworpen om een breed beeld te krijgen van de ervaringen met schoolhonden. U kunt de enquête op elk moment beëindigen, mocht u dat willen. Alle antwoorden die u geeft, blijven volledig anoniem en zullen vertrouwelijk behandeld worden. Om deze reden is het niet mogelijk om antwoorden terug te trekken nadat de gehele enquête is ingevuld.

Tijdsinvestering De enquête duurt maximaal 15 minuten om in te vullen. Wij stellen uw deelname zeer op prijs, omdat uw bijdrage van grote waarde is voor het onderzoek.

Toestemming en anonimiteit Door de enquête in te vullen, geeft u toestemming voor deelname aan het onderzoek. Uw antwoorden worden anoniem verwerkt en geanalyseerd.

Wij danken u hartelijk voor uw tijd en medewerking. Mocht u vragen hebben over het onderzoek of de enquête, kunt u contact opnemen met Dr. Steffie van der Steen via s.van.der.steen@rug.nl

Met vriendelijke groet,

Het Onderzoeksteam

Selma Kujovic en Steffie van der Stee

Bijlage 3: Vragenlijst

Schoolhonden in Nederland

Ik heb de informatie over het onderzoek gelezen. Ik weet dat ik hier vragen over mag stellen.

☐ Ja (1)

☐ Nee (2)

Skip To: End of Survey If Ik heb de informatie over het onderzoek gelezen. Ik weet dat ik hier vragen over mag stellen. = Nee

Ik begrijp waar het onderzoek over gaat, wat er van me gevraagd wordt, hoe er met mijn gegevens wordt omgegaan, en wat mijn rechten als deelnemer zijn.

☐ Ja (1)

☐ Nee (2)

Skip To: End of Survey If Ik begrijp waar het onderzoek over gaat, wat er van me gevraagd wordt, hoe er met mijn gegevens w... = Nee

Ik begrijp dat deelname aan het onderzoek vrijwillig is. Ik kies er zelf voor om mee te doen. Ik kan op elk moment stoppen met meedoen. Als ik stop, hoef ik niet uit te leggen waarom. Stoppen zal geen negatieve gevolgen voor mij hebben.

☐ Ja (1)

☐ Nee (2)

Skip To: End of Survey If Ik begrijp dat deelname aan het onderzoek vrijwillig is. Ik kies er zelf voor om mee te doen. Ik... = Nee

Ik geef toestemming voor deelname en voor de verwerking van mijn persoonsgegevens (leeftijd, geslacht, onderwijsvorm en provincie).

☐ Ja (1)

☐ Nee (2)

Skip To: End of Survey If Ik geef toestemming voor deelname en voor de verwerking van mijn persoonsgegevens (leeftijd, gesl... = Nee

Page Break

Q1 Heeft u te maken met een schoolhond op uw huidige of voorgaande school? Met een schoolhond bedoelen we een hond die speciaal is opgeleid om bepaalde taken voor jou uit te voeren en je school regelmatig met een professional bezoekt, of een hond die aanwezig is in school en ingezet wordt voor bijvoorbeeld het leerproces of de ontspanning van leerlingen.

☐ Ja (1)

☐ Nee (2)

Skip To: End of Survey If Heeft u te maken met een schoolhond op uw huidige of voorgaande school? Met een schoolhond bedoel... = Nee

End of Block: Default Question Block

Start of Block: Achtergrondinformatie

We vragen eerst naar wat achtergrondgegevens.

Q2 Hoe lang bent u (ongeveer) werkzaam in het onderwijs?

Page Break

Q3 Wat is uw geslacht?

☐ Man (1)

☐ Vrouw (2)

☐ Non-binair (3)

Page Break

Q4 Op welke school bent u werkzaam? *Als u op meerdere scholen werkzaam bent, geef dan de school aan waar de schoolhond is. Als u op meerdere scholen werkt met een schoolhond, kruis dan meerdere vakjes aan. Als u momenteel niet op een school werkt met een schoolhond, maar wel in het verleden, houd dan die school in gedachten bij het invullen van deze vragenlijst.*

- ☐ Primair regulier onderwijs (1)
- ☐ Primair speciaal onderwijs (2)
- ☐ Voortgezet regulier onderwijs (3)
- ☐ Voortgezet speciaal onderwijs (4)
- ☐ Anders, namelijk (5)
-

Page Break

Q5 Hoelang bent u werkzaam op de school met de schoolhond?

- ☐ 0-2 jaar (1)
- ☐ 2-5 jaar (2)
- ☐ 5-10 jaar (3)
- ☐ 10+ jaar (4)
-

Page Break

Q6 In welke provincie bevindt de school met de schoolhond zich?

- ☐ Groningen (1)
- ☐ Friesland (2)
- ☐ Drenthe (3)
- ☐ Overijssel (4)
- ☐ Flevoland (5)
- ☐ Gelderland (6)
- ☐ Utrecht (7)
- ☐ Noord-Holland (8)
- ☐ Zuid-Holland (9)
- ☐ Zeeland (10)
- ☐ Noord-Brabant (11)
- ☐ Limburg (12)

Page Break

Q7 Wat is uw functie? *Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.*

- ☐ Schooldirecteur (1)
- ☐ Leerkracht (2)
- ☐ Stagiair(e) (3)
- ☐ Intern begeleider/schoolmaatschappelijk werker/orthopedagoog (4)
- ☐ Anders, namelijk (5) _____
-

Page Break

Q8 Waar bevindt de schoolhond zich het vaakst tijdens een schooldag? *Er is 1 antwoord mogelijk.*

- ☐ Kantoor (1)
- ☐ Aparte ruimte (2)
- ☐ Klaslokaal (3)
- ☐ Anders, namelijk (4) _____
-

Page Break

Q9 Is de schoolhond weleens in een klas met kinderen aanwezig?

☐ Ja (1)

☐ Nee (2)

Skip To: Q11 If Is de schoolhond weleens in een klas met kinderen aanwezig? = Nee

Q10 Hoeveel leerlingen zitten er gemiddeld in de klas waar de schoolhond aanwezig is? *Dit hangt mogelijk van de klas af, kies daarom het antwoord dat ongeveer het gemiddelde weergeeft.*

☐ 0-5 (1)

☐ 6-10 (2)

☐ 11-15 (3)

☐ 16-20 (4)

☐ 21-25 (5)

☐ 25-30 (6)

☐ 30+ (7)

Page Break

Q11 Hoelang is de schoolhond al betrokken bij de school?

☐ 0-11 maanden (1)

☐ 1-2 jaar (2)

☐ 2-5 jaar (3)

☐ 5+ jaar (4)

Page Break

Q12 Is de eigenaar van de schoolhond iemand die werkzaam is op de school of iemand van een externe organisatie?

☐ Iemand van de school (1)

☐ Externe organisatie (2)

☐ Anders, namelijk: (3) _____

Page Break

Q13 Werkt u zelf samen met de schoolhond?

☐ Ja (1)

☐ Nee (2)

End of Block: Achtergrondinformatie

Start of Block: Veiligheid

We vragen nu naar de genomen maatregelen voor de veiligheid en voorbereiding voor alle betrokkenen.

Q14 Is er een risicoanalyse uitgevoerd? *Hiermee bedoelen we: zijn er gevaren en risico's voor mens en hond geïdentificeerd en geëvalueerd? Zijn er vervolgens stappen ondernomen om deze risico's/gevaren te minimaliseren?*

- ☐ Ja (1)
- ☐ Nee (2)
- ☐ Weet ik niet (3)
-

Display this question:

If Is er een risicoanalyse uitgevoerd? Hiermee bedoelen we: zijn er gevaren en risico's voor mens en... = Ja

Q15 Welke aspecten kwamen aan bod in de risicoanalyse?

Page Break

Q16 Heeft de school een specifieke verzekering voor het hebben van een schoolhond?

- ☐ Ja (1)
- ☐ Nee (2)
- ☐ Weet ik niet (3)

Page Break

Q17 Loopt de schoolhond los of aan een riem door de school/klas? *Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.*

- ☐ Los (1)
- ☐ Aan een riem (2)
- ☐ Los door de klas - aan een riem door de school (3)
- ☐ Anders, namelijk (4)
-

Page Break

Q18 Heeft de schoolhond een veilige eigen plek waar de schoolhond heen kan als hij niet wil deelnemen aan activiteiten?

- ☐ Ja, de schoolhond mag weglopen wanneer hij wil, maar blijft in het klaslokaal. (1)
- ☐ Ja, de schoolhond mag weglopen wanneer hij wil en hoeft op dit moment niet in de klas te blijven. (2)
- ☐ Ja, de schoolhond heeft vaste momenten wanneer hij kan ontspannen. (3)
- ☐ Nee (4)
- ☐ Anders, namelijk (5) _____

Page Break

Q19 Bezit de school een 'hondenbeleid'? *Hiermee bedoelen we: zijn er regels voor leerkrachten en leerlingen over de omgang met de schoolhond op de school?*

- ☐ Ja (1)
- ☐ Nee (2)
- ☐ Weet ik niet (3)

Display this question:

If Bezit de school een 'hondenbeleid'? Hiermee bedoelen we: zijn er regels voor leerkrachten en leer... = Ja

Q20 Welke aspecten zijn benoemd of welke afspraken zijn er gemaakt in het hondenbeleid?

Page Break

Q21 Hoe zijn leerlingen voorbereid op de aanwezigheid van de schoolhond? *Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.*

- ☐ Voorlichting (1)
 - ☐ Een bijeenkomst (2)
 - ☐ Een brief of e-mail (3)
 - ☐ Een discussie in de klas (4)
 - ☐ Een ontmoetingssessie met de hond (5)
 - ☐ Anders, namelijk (6)
-
- ☐ Geen specifieke voorbereiding (7)

Page Break

Q22 Hoe zijn ouders voorbereid op de aanwezigheid van de schoolhond? *Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.*

☐

Een bijeenkomst (1)

☐

Een brief of e-mail (2)

☐

Anders, namelijk (3)

☐

Geen specifieke voorbereiding (4)

Page Break

Q23 Hoe zijn werknemers voorbereid op de aanwezigheid van de schoolhond? *Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.*

- ☐ Een brief of e-mail (1)
- ☐ Een bijeenkomst (2)
- ☐ Een presentatie (3)
- ☐ Een specifieke training voor het herkennen van gedrag van een hond (4)
- ☐ Anders, namelijk (5)
-
- ☐ Geen specifieke voorbereiding (6)

Page Break

Q24 Krijgen leraren werkzaam met de schoolhond specifiek de tijd om met de eigenaar van de hond samen te werken/ te trainen? *Hiermee bedoelen we: Is er de mogelijkheid voor het trainen met de schoolhond met de eigenaar van de hond?*

- ☐ Ja (1)
- ☐ Nee (2)
- ☐ Weet ik niet (3)

Page Break

Q25 Is de schoolhond opgeleid?

- ☐ Ja (1)
- ☐ Nee (2)
- ☐ Weet ik niet (3)
-

Display this question:

If Is de schoolhond opgeleid? = Ja

Q26 Is deze training gevolgd met het doel een schoolhond te zijn? *Hiermee bedoelen we: Is de training specifiek gevolgd om werkzaam te zijn op een school, of was het meer een algemene (bijv. puppy) cursus?*

- ☐ Ja, de hond is specifiek opgeleid als schoolhond (1)
- ☐ Nee, de hond heeft een algemene training gehad (bijv. puppy cursus) (2)
- ☐ Nee, de hond is (nog) niet getraind (3)
- ☐ Weet ik niet (4)
-

Display this question:

If Is de schoolhond opgeleid? = Ja

Q27 Kunt u de training specificeren? *Denk bijvoorbeeld aan de instelling waar de hond getraind is, de naam van de training, of een beschrijving van de inhoud van de training.*

End of Block: Veiligheid

Start of Block: De schoolhond

We vragen nu naar de achtergrondgegevens, activiteiten en het gedrag van de schoolhond.

Q28 Hoe oud is de schoolhond?

- ☐ 0-1 jaar (1)
- ☐ 1-3 jaar (2)
- ☐ 3-5 jaar (3)
- ☐ 5-7 jaar (4)
- ☐ 7+ (5)

Page Break

Q29 Is de schoolhond geregistreerd als een therapiehond?

☐ Ja (1)

☐ Nee (2)

☐ Weet ik niet (3)

Page Break

Q30 Hoe vaak is de schoolhond op school? *Tik meerdere vakjes aan als dit per week kan verschillen; Bijvoorbeeld: De schoolhond komt in week 1 1x per week en week 2 2x per week; tik dan 1 dag in de week en 2 dagen in de week aan.*

- ☐ 1 dag in de week (1)
 - ☐ 2 dagen in de week (2)
 - ☐ 3 dagen in de week (3)
 - ☐ 4 dagen in de week (4)
 - ☐ 5 dagen in de week (5)
 - ☐ Elke 2 weken (6)
 - ☐ Elke maand (7)
 - ☐ Elke 3 maanden (8)
 - ☐ Elke 6 maanden (9)
 - ☐ 1 keer per jaar (10)
 - ☐ Anders, namelijk (11)
-

Q31 Hoeveel uren is de schoolhond op deze momenten ongeveer (gemiddeld) aanwezig in de klas?

Page Break

Q32 Kunt u zo goed mogelijk beschrijven bij welke activiteiten de schoolhond betrokken is?
Bijvoorbeeld: het luisteren naar leerlingen die voorlezen.

Page Break

Q33 Welke vaardigheden of doelen probeert u bij leerlingen te verbeteren door middel van activiteiten met de schoolhond? *Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.*

- ☐ Sociale vaardigheden (1)
 - ☐ Academische vaardigheden (2)
 - ☐ Zelfregulatie (3)
 - ☐ Verminderen van stress (4)
 - ☐ Anders, namelijk (5)
-

Page Break

Q34 Met hoeveel leerlingen word(en) de activiteit(en) normaal gesproken uitgevoerd? *Kies het antwoord dat het vaakst voorkomt.*

- ☐ Individueel (1-op-1) (1)
 - ☐ In tweetallen (2)
 - ☐ Kleine groepen (3-6 leerlingen) (3)
 - ☐ Grote groepen (7-12 leerlingen) (4)
 - ☐ De hele klas (5)
 - ☐ Anders, namelijk (6) _____
-

Q35 Kunt u zo goed mogelijk de groep kinderen waarbij de hond betrokken is beschrijven?

Denk hierbij aan kinderen die moeite hebben met lezen of hardop spreken, verlegen kinderen, kwetsbare kinderen, etc.

Q36 Hoe weet u dat de schoolhond mee wil doen aan activiteiten? *Hiermee bedoelen we:*

Herkent u het verschil in gedrag wanneer de schoolhond wel of niet mee wil doen? Wat is het verschil in gedrag?

Q37 Kunt u aangeven hoe zeker u bent van de volgende stellingen, waarbij 0 helemaal niet zeker en 10 heel zeker is?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Ik herken wanneer de hond blij is. ()	
Ik herken wanneer de hond bang is. ()	
Ik herken wanneer de hond boos is. ()	
Ik herken bevredigende signalen. ()	
Ik herken wanneer de hond moe is. ()	
Ik herken wanneer de hond toestemming geeft om mee te doen. ()	
Ik herken wanneer de hond wenst te stoppen met de activiteit. ()	
Ik herken wanneer de hond geïnteresseerd is. ()	

Page Break

Q38 Heeft u een of meerdere van de volgende situaties ervaren, terwijl de schoolhond op school was?

	Ja (1)	Nee (2)	Weet ik niet (3)
De hond hond gromde/blafte naar een kind. (1)	☐	☐	☐
De hond gromde/blafte naar een volwassenen. (2)	☐	☐	☐
De hond wilde niet meedoen met een activiteit. (3)	☐	☐	☐
De hond heeft zijn behoefte in de school gedaan. (4)	☐	☐	☐
De hond heeft overgegeven in de school. (5)	☐	☐	☐
De hond heeft iemand gekrabd. (6)	☐	☐	☐
De hond ging tekeer/ heeft uitgehaald naar iemand. (7)	☐	☐	☐
De hond heeft de school/spullen van een kind vernield. (8)	☐	☐	☐
De hond was te enthousiast. (9)	☐	☐	☐
De hond heeft iemand gebeten. (10)	☐	☐	☐

Een kind heeft
geschreeuwd naar de
hond. (11)

☐☐☐

Een kind heeft de
hond fysiek pijn
gedaan. (12)

☐☐☐

Display this question:

If Heeft u een of meerdere van de volgende situaties ervaren, terwijl de schoolhond op school was? = Ja

Q39 Kunt u vertellen hoe dit is gebeurd en wat er daarna gebeurde?

Page Break

Display this question:

If Heeft u een of meerdere van de volgende situaties ervaren, terwijl de schoolhond op school was? = Ja

Q40 Wat zijn volgens u de belangrijkste oorzaken van voorgekomen situaties in de klas met de schoolhond? *Denk bijvoorbeeld aan onvoorspelbaar gedrag van leerlingen, onvoldoende voorbereiding, stress bij de hond of externe prikkels zoals harde geluiden.*

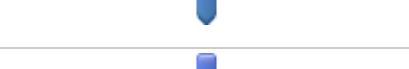
End of Block: De schoolhond

Start of Block: Meerwaarde en attitude

Ten slotte vragen we naar voor- en nadelen van de schoolhond en uw mening.

Q41 Welke voordelen heeft u gezien sinds de schoolhond betrokken is op uw school? (10 = heel veel voordeel; 0 = helemaal geen voordeel)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Cognitieve voordelen voor leerlingen ()	
Gedragsvoordelen voor leerlingen ()	
Fysieke voordelen voor leerlingen ()	
Sociale voordelen voor leerlingen ()	
Gezondheids- en emotionele voordelen voor leerlingen ()	
Voordelen voor medewerkers ()	
Voordelen voor de hond ()	

Q42 Kunt u het voordeel die u met het hoogste cijfer heeft beoordeeld toelichten? *Dit mag ook aan de hand van een voorbeeld.*

Page Break

Q43 Wat zijn de grootste uitdagingen tijdens het werken met schoolhonden?

Page Break

Q44 Zou u een andere school adviseren een schoolhond in te zetten?

☐ Ja (1)

☐ Nee (2)

Q45 Waarom?

Page Break

Display this question:

If Zou u een andere school adviseren een schoolhond in te zetten? = Ja

Q46 Welk advies zou u geven aan een school die overweegt een schoolhond in te zetten?

Page Break

Q47 Wat zou u veranderen aan het huidige gebruik van de schoolhond in uw klas of school?

Page Break

Q48 Bedankt voor uw deelname aan dit onderzoek. Wij waarderen uw input en de door u gedeelde ervaringen. Wij benadrukken nogmaals dat uw antwoorden anoniem zijn en dat de

antwoorden niet meer ingetrokken kunnen worden zodra u doorklikt op verzenden. Als u op de hoogte gehouden wilt worden van de resultaten van dit onderzoek, laat dan uw e-mailadres hieronder achter.

End of Block: Meerwaarde en attitude

Bijlage 4: Codeerschema

Thematische analyse

Vraag 15: Welke aspecten kwamen aan bod in de risicoanalyse?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Veiligheid en hygiëne	Veiligheid	Veiligheid, agressie, ontruiming, geschikte hond	<i>‘Omgeving, allergie bij kinderen en personeel, angst voor honden bij kinderen en personeel.’</i>
	Gezondheid en welzijn	Hygiëne, allergie, zoönose, gezondheidsaspecten	
	Educatie	Lessen, trainingen, introductie	
	Sociaal-culturele aspecten	Angst, culturele achtergronden, weerstanden	
	Afspraken en communicatie	Afspraken, communicatie	
2. Veiligheid en welzijn hond	Interactie en begeleiding	Interactie, begeleiding, toezicht	<i>‘Als de hond negatief gedrag laat zien, wordt de sessie met de leerling meteen beëindigd om de veiligheid van de hond te waarborgen.’</i>
	Omgeving en organisatie	Verblijf, ruimte, afspraken en regels omgang	
	Gedrag en welzijn	Gedrag, welzijn, stresssignalen, veiligheid	
	Risico's en incidenten	Bijtincidenten	
3. Praktische risico's	Fysieke gevaren	Klapdeuren, trappen	<i>‘Het vuil/ eten op de grond in de aula.’</i>
	Voeding en hygiëne	Eten op de grond	
	Schade aan materiaal	Kleding, elektronica beschadigd	
4. Verzekering	Verzekering	Wel of geen verzekering	<i>‘Wetgeving.’</i>
	Aansprakelijkheid	Verantwoordelijkheid	
	Wetgeving	Relevante wetten of richtlijnen	

Vraag 20: Welke aspecten zijn benoemd of welke afspraken zijn er gemaakt in het hondenbeleid?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Omgang met hond	Dagelijkse omgang	Algemene richtlijnen hoe om te gaan met de hond, uitlaten, voeden	<i>‘Hond met sjaal is aan het werk en niet benaderbaar, hond zonder sjaal benaderbaar met potenplan.’</i>
	Regels voor interactie	Afspraken voor wanneer de hond benaderbaar is, gedragsregels	
	Toeziht en begeleiding	Aanwezigheid begeleider	

	Welzijn	Welzijn van de hond	
2. Verantwoorde inzet	Gezondheid en hygiëne	Hygiëne, vaccinaties, praktische maatregelen	<i>‘De meerwaarde van een schoolhond en waarom hij ingezet wordt.’</i>
	Veiligheid en gedragsregels	Veiligheid, afblijven van spullen van de hond	
	Educatie en bewustwording	Lessen en informatie over inzet schoolhond, professionele begeleiding, opleidingen	
	Organisatie en beleid	Afspraken, doel, protocollen, logboek, wetgeving, verzekering	
	Structuur en rustmomenten	Rustmomenten, welzijn hond waarborgen	

Vraag 32: Kunt u zo goed mogelijk beschrijven bij welke activiteiten de schoolhond betrokken is?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Hond als klasgenoot	Aanwezigheid in de klas	Hond is fysiek aanwezig tijdens lessen en in de klas	<i>‘Op donderdag en vrijdag is hij aanwezig en kiest hij zelf waar hij in de klas wil zijn.’</i>
	Interactie en ontspanning	Knuffelen, aaien, wandelen, spelen	
	Inzetvormen	Koersklas, speciale activiteiten	
2. Coaching	Coaching en begeleiding	Ondersteunen van leerlingen, begeleiden, spiegelcoaching, coachgesprekken, co-coach	<i>‘Iedere leerling heeft zijn eigen hulpvraag waarbij de hond spiegelt.’</i>
	Emotionele ondersteuning	Regulatie, ondersteunen bij check-in	
3. Emotionele steun	Emotionele steun en emotieregulatie	Troosten, stress verminderen, angst, ontspannen	<i>‘Als kinderen niet lekker in hun vel zitten, mogen ze X uitnodigen om te aaien.’</i>
	Motivatie en beloning	Motiveren, vieren, beloning	
	Ontwikkeling en zelfvertrouwen	Zelfbeeld, weerbaarheid, zelfvertrouwen	
4. Academische vaardigheden	Lezen en taal	(Kwispel)lezen, spreekbeurt, voorlezen	<i>‘Luisteren naar leerlingen die lezen.’</i>
	Rekenen	Rekenen	
	Trainen	Leeractiviteiten	

5. Sociale vaardigheden	Ondersteuning	Helpen bij gesprekken, communicatieve vaardigheden, interactie, begroeten	<i>‘Even mogen wandelen met X samen met mentor en tevens gesprekken voeren.’</i>
	Sociale vaardigheden	Sociale vaardigheidstraining, samenwerken, sociale ontwikkeling	
6. Informatieoverdracht	Educatie	Lessen over honden in de klas	<i>‘Relevante lesonderdelen over honden.’</i>

Vraag 35: Kunt u zo goed mogelijk de groep kinderen waarbij de hond betrokken is beschrijven?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Diverse kwetsbare doelgroepen	Kwetsbare doelgroepen	Verschillende kwetsbare doelgroepen	<i>‘3de jaars leerlingen vmbo met een grotere zorgvraag vanwege diverse indicaties.’</i>
2. Geen specifieke doelgroep	Geen kwetsbare doelgroepen	Geen kwetsbare doelgroep, de hele school, ‘Normale kinderen’	<i>‘Eigenlijk de hele school.’</i>
3. Moeite met leren	Moeite met leren of lezen	Moeite met leren of lezen	<i>‘Kinderen die moeite hebben met lezen.’</i>
4. Specifieke classificaties	Classificaties	Groep kinderen met dezelfde classificaties, zoals verstandelijke beperking, hoogbegaafd, autisme, etc.	<i>‘Voornamelijk hoogbegaafde kinderen met zelfregulatie problemen.’</i>
5. Emotionele problemen	Emotionele problemen	Kinderen met emotionele problemen, emotieregulatie	<i>‘Kinderen met emotionele problemen: trauma regulatie of prikkel regulatie bij bijvoorbeeld autistische leerlingen of bij faalangstreductietraining.’</i>
6. Gedragsproblematiek	Gedragsproblematiek	Cluster 4, ernstige gedragsproblematiek	<i>‘Kinderen met ernstige gedragsproblematiek.’</i>
7. Communicatieve problemen	Communicatieve problemen	Cluster 2, communicatieve problemen	<i>‘Kinderen met communicatieve problemen. Wij zijn een cluster 2-school.’</i>

Vraag 36: Hoe weet u dat de schoolhond mee wil doen aan activiteiten?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
--------------------	-------------	---------------------	------------------

1. Actief worden	Actief	Actief worden, enthousiasme	<i>‘Wanneer de hond laat zien enthousiast te zijn’</i>
2. Meedoen	De hond doet mee met de groep	Contact maken, hond luistert, hond reageert, hond maakt keuzes	<i>‘De hond toont interesse in de leerlingen.’</i>
3. Lichaamstaal	Lichaamstaal wanneer hond mee wil doen	Beschrijving lichaamstaal of gedrag hond wanneer hij/zij wel mee wil doen, emotietoestand hond	<i>‘Je kan het zien aan haar houding, staart, haren.’</i>
4. Niet meedoen	Lichaamstaal wanneer hond niet mee wil doen	Beschrijving lichaamstaal of gedrag hond wanneer hond niet mee wil doen, stresssignalen	<i>‘Als ze niet mee wil doen dan trekt ze zich terug in haar bench.’</i>

Vraag 39: Kunt u vertellen hoe dit is gebeurd en wat er daarna gebeurde?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Gedrag van leerlingen	Agressief gedrag	Trappen, schreeuwen of schelden richting de hond, psychode, conflict of escalatie tussen leerlingen	<i>‘Tijdens een conflict tussen leerlingen, heeft een van de leerlingen getrapt richting de hond en gescholden en geschreeuwd.’</i>
	Onhandige interactie	Te direct of enthousiast gedrag richting hond, kinderen te druk of te enthousiast	
2. Actief (spelen)	Rennen	Buitenspelen, rennen	<i>‘Alleen zelden tijdens het buitenspelen.’</i>
3. Hond ziek	Hond onwel	Spugen, diarree, moe	<i>‘Hij heeft zich wel eens verslikt en toen een beetje overgegeven.’</i>
4. Gedrag hond	Signalen van de hond	Enthousiast, blaffen, plassen, gedrag, aandacht	<i>‘Bij het oefenen van een werkvorm met de leerling nam de hond de leiding door enthousiast door de ruimte te gaan lopen. Zijn focus was minder bij de leerling maar meer gericht op de werkvorm.’</i>
5. Gedrag volwassenen	Gedrag leraar en volwassenen	Enthousiast, direct	<i>‘Ik had mezelf niet aan de afspraak gehouden.’</i>

Vraag 40: Wat zijn volgens u de belangrijkste oorzaken van voorgekomen situaties in de klas met de schoolhond?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Gedrag leerlingen	Onvoorspelbaar gedrag	Leerlingen reageren impulsief of onverwacht	<i>‘Als kinderen te druk zijn of niet luisteren als ik aangeef dat ze hem met rust moeten laten.’</i>
	Energiek gedrag	Leerlingen zijn te druk, rennen	
	Niet luisteren	Leerlingen houden zich niet aan de regels, luisteren niet	
2. Hond overvragen	Overprikkeld	Stress bij de hond niet wegnemen, signalen negeren	<i>‘Oefening of lesactiviteit duurt te lang.’</i>
	Overvragen	Te veel leerlingen rond de hond, overvragen	
3. Externe prikkels	Geluiden	Harde geluiden	<i>‘Er is wel eens vuurwerk op het schoolplein gegooid. Dan is de hond bang.’</i>
	Externe prikkels	Vuurwerk	
4. Gedrag ouders	Onvoorspelbaar gedrag	Onvoorspelbaar gedrag van ouders of andere volwassenen	<i>‘Onvoorspelbaar gedrag ouders die kunnen zich heel moeilijk aan de regel ‘niet aaien’ houden.’</i>
5. Onduidelijke situaties	Nieuwe situaties	Situaties die de hond nog niet eerder heeft meegemaakt	<i>‘Situaties die hij nog niet eerder had meegemaakt.’</i>
	Onduidelijke situaties	Situaties die niet duidelijk genoeg zijn voor de hond	
6. Hond enthousiast	Enthousiasme	De hond is te enthousiast	<i>‘Mijn hond kan soms wat enthousiast zijn.’</i>

Vraag 42: Kunt u het voordeel die u met het hoogste cijfer heeft beoordeeld toelichten?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Emotionele ontspanning	Rust en kalmte	Ontspanning	<i>‘De rust en kalmte die de hond kan brengen is enorm.’</i>
	Emoties kwijt	Uit emoties komen, troosten, spiegelen	
	Emotionele voordelen	Meer durven, aandacht vergroten	
2. Verbinding	Vverbinding	Vverbinding, naar elkaar omkijken	<i>‘Je merkt dat leerlingen meer omkijken naar de hond en dus ook naar elkaar.’</i>
	Samenwerken	Samenwerken, assertiviteit	

3. Sociale interactie	Sociale voordelen	Sociale interactie vergroten, sociale vaardigheden	<i>‘Meisje in de klas wat niet communiceert, niet verbaal / niet non verbaal. Met hond erbij praat ze wel, ze voelt de hond als 'buffer' tussen haar en de wereld. Het helpt haar enorm.’</i>
	Praten	Gemakkelijker praten, elkaar groeten	
4. Academische vaardigheden	Didactische vaardigheden	Iets aanleren	<i>‘Leerlingen die didactisch moeite ervaren, zijn gegroeid sinds ze met de hond mogen lezen/werken.’</i>
	Vaardigheden aanleren	Lezen	
5. Plezier	Motivatie	Motivatie om naar school te gaan	<i>‘Kinderen komen echt voor de hond naar school.’</i>
	Plezier	Blij, vreugde, plezier	

Vraag 43: Wat zijn de grootste uitdagingen tijdens het werken met schoolhonden?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Veiligheid hond	Welzijn	Rust bewaken, grenzen bewaken, welzijn, alert zijn op de hond	<i>‘Dat blijft het beschermen van genoeg rustmomenten voor de hond.’</i>
2. Gedrag leerlingen en hond	Gedrag leerlingen	Hond activeren wanneer dat niet mag, onvoorspelbaar gedrag, alert zijn op gedrag	<i>‘Leerlingen soms de hond opzoeken en activeren tijdens lessen wanneer dit niet de bedoeling is.’</i>
	Gedrag hond	Gedrag altijd lezen en alert zijn	
3. Balans	Balans	Zorgen voor balans tussen alle betrokkenen, letten op allergieën, veiligheid bewaken voor alle betrokkenen	<i>‘De directie en teamleden moeten samen achter het plan staan dat er een schoolhond is pas dan kun je goed samen werken.’</i>
	Samenwerking	Het hele team moet erachter staan en betrokken zijn	
	Plezier	Ervaart iedereen wel plezier	
4. Praktische zaken	Extra tijd	Kost veel tijd, tijd vinden	<i>‘Ruimte creëren om werkvormen te kunnen doen.’</i>
	Verwachtingen	Ook de hond in de gaten houden, duidelijke verwachtingen afspreken, lesactiviteit managen	

	Ruimten	Ruimten vrijmaken om werkvormen uit te kunnen voeren, ruimte vinden	
5. Afspraken	Afspraken	Goede afspraken vooraf maken, protocol, regelgeving vanuit directie	<i>‘Van belang is dat de hond nooit de dupe mag zijn en dat is vastgelegd hoe er met alles rondom het welzijn van de hond wordt omgegaan.’</i>
6. Onvoorspelbaarheden	Onverwachte zaken	Onvoorziene dingen die je niet op voorhand kan voorspellen, zoals uitgelopen vergadering, plots zieke kinderen	<i>‘De onvoorziene dingen die je niet op voorhand kunt voorspellen.’</i>

Vraag 45: Waarom?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Saamhorigheid	Sfeer	Positieve sfeer, veilige en sociale omgeving, ontspannen en blij	<i>‘Zorgt voor een positieve sfeer in de klas.’</i>
	Betrokkenheid	Groep is hechter, binding, betrokkenheid vergoot, meer contact met elkaar	
2. Voordelen	Meerwaarde/voordelen	Leverd winst op, positieve invloed, levert andere resultaten dan mensen, verrijkende beleving, methodiek voor leren	<i>‘Het levert zoveel winst op! Blijve leerlingen, leerlingen die rustig worden.’</i>
3. Steun	Emotionele steun	Helpend, ontspannend, liefde en steun	<i>‘Het zorgt voor meer leerplezier, vertrouwen en hoge eigen waarde bij de kinderen.’</i>
	Veiligheid	Vertrouwen, geen oordeel	
	Zelfbeeld	Motivatie, plezier, eigenwaarde	
4. Welzijn mensen	Welzijn	Welbevinden van leerlingen en collega’s	<i>‘Draagt bij aan welzijn voor medewerkers en student.’</i>

Vraag 46: Welk advies zou u geven aan een school die overweegt een schoolhond in te zetten?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Voorbereiding	Opleiding/cursus/training	Hond moet goed opgeleid zijn	<i>‘Lees je goed in en leid de hond goed op.’</i>
	Voorbereiding	Goed overwogen keus, informatie ophalen, inlezen, hond goed	

		leren kennen, plan maken	
	Afspraken	Goed beleid, afspraken en verantwoordelijkheden vastleggen	
2. Team	Samen	Sta er samen achter, betrek ouders, leerlingen en medewerkers, zorg voor een opvangnet voor de hond	<i>'Betrekt team, leerlingen en ouders bij je plan om een schoolhond in overweging te nemen.'</i>
	Communicatie	Communiqueer met en informeer ouders, medewerkers en leerlingen	
3. Welzijn hond	Behoeften	Gedrag, welzijn, rust, ras	<i>'Niet de hele dag in de klas, dat is echt te druk voor een hond.'</i>
	Veiligheid	Veilige en rustige plek voor de hond	
	Balans	Niet elke dag op school, goede balans voor de hond	
4. Andere scholen	Contact opnemen	Meekijken bij een andere school, ervaringen ophalen	<i>'Leer van en met andere schoolhond eigenaren.'</i>

Vraag 47: Wat zou u veranderen aan het huidige gebruik van de schoolhond in uw klas of school?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Niks	x	Geen veranderingen nodig	x
2. Faciliteiten	Geld	Materiaal, geld	<i>'De leerlingen zouden het fijn dat de hond er vaker zou zijn.'</i>
	Tijd	Meer honden, meer 1-op-1 coaching, meer tijd om te trainen	
	Vaste werkplek	Rustige plek voor de hond, vaste werkplek	
	Meer erkenning	Onderwijsprofessional wil erkenning krijgen	
3. Groepen	Andere klassen	Honden meer in andere groepen inzetten	<i>'Nu X ouder dan een jaar is zien we dat hij vaker naar andere klassen had moeten gaan.'</i>

Vraag 32: Kunt u zo goed mogelijk beschrijven bij welke activiteiten de schoolhond betrokken is?

Vraag 33: Welke vaardigheden of doelen probeert u bij leerlingen te verbeteren door middel van activiteiten met de schoolhond?

Categorieën	Code	Omschrijving	Voorbeeld
1. Biophilia hypothese	Leren en ontwikkeling	Verbeteren van vaardigheden (niet de sociale), ondersteunen van leerprocessen	<i>‘Hond wordt ingezet voor: ontspannen (kinderen met ADHD, hoog oplopende emoties, etc); troosten (verdriet, lastige thuissituatie, etc).’</i>
	Omgeving en sfeer	Klasomgeving, aanwezigheid hond, sfeer	
	Werkwijze en motivatie	Beloningen, stimuleren van motivatie	
	Emotionele ondersteuning	Rust, ontspanning, veiligheid, plezier, concentratie verbeteren, emotionele steun bieden	
2. De sociale katalysator theorie	Sociale interactie vergroten	Contact en interactie stimuleren, spanning ontnemen om interactie te vergroten	<i>‘Oplossen van problemen in de pauze met de hond erbij is er sneller een oplossing.’</i>
	Sociale interactie vergemakkelijken	Mensen op hun gemak stellen, gesprekken via de hond	
3. De sociale leertheorie	Sociale vaardigheden	Sociale vaardigheden verbeteren, sociale vaardigheidstraining volgen	<i>‘De pauzes zijn waardevol. Dan neem ik kinderen 1 op 1 of 1 op 2 mee met uitlaten. Dat doen we twee keer. Dan is er ruimte voor een (mini) coach gesprek. Deze gesprekken leveren mij als leerkracht heel veel op.’</i>
	Zelf- en emotieregulatie	Omgang met impulsen en gedrag, herkennen en beïnvloeden van emoties, omgang met anderen, gedrag reguleren	
	Begeleiding en ondersteuning	Coaching, begeleiding, ondersteuning op vraag van kind, structurele momenten waarin gevoelens besproken worden (check-in)	